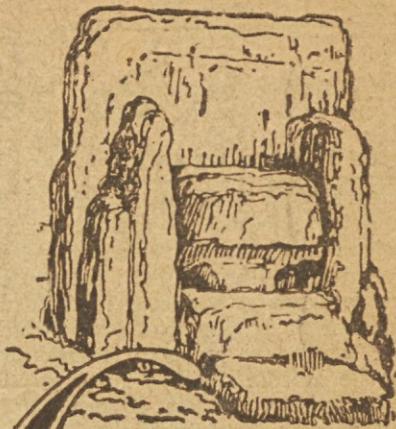

Koroška

Izdaja:
Britanska obveščevalna služba

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

kronika

Leto II.

Celovec, petek 25. oktobra 1946

Številka 44

Nekaj o narodnem vprašanju

Pred leti že je pisal Stalin razpravo: »Marksizem in narodno vprašanje«, v kateri piše sledeče: »Samo narod je upravičen določevati si svojo usodo in nihče nima pravice s silo vmešavati se v narodno življenje, zatiravati narodne šole in druge ustanove, kršiti narodne šege in običaje, zabraniti uporabo narodnega jezika ali, kratiti mu pravice. Narod si sme urejevati svoje življenje po lastni razsodbi in po načelih autonomije. Vsak narod pa je upravičen, stopiti v stik z drugimi narodi ali pa se od njih popolnoma ločiti. Narod je suveren, sam svoj oblastnik in vse narodnosti so enakovredne. Vsak narod je tudi upravičen, vrniti se k svojim starim razmeram. Edino pravilna rešitev narodnih sporov je krajevna avtonomija. Najhuje je narodna manjšina prizadeta, ako se ji brani materinski jezik. Dajte ji to pravico in nezadovoljnost bo nehala sama od sebe. Ne jemljite ji narodne šole, ne svobode vesti, ne kratite ji osebne svobode. Pri reševanju narodnih vprašanj je narodna enakopravnost v vseh oblikah nepopustljiva zahteva in zato se pri ureditvi neobhodno potrebuje splošna državna postava, ki prepoveduje vsako omejitev in kršitev manjšinskih pravic. Takšna postava bi bilo rešeno in ne samo papirnato jamstvo manjšinskih pravic.« — List »Furche«, ki pri naša ta citat dne 17. oktobra, dostavlja, da v tem smislu deluje Švica proti Ladinem, Koroška proti Slovincem in Rusija proti narodnostim, ki prebivajo v njenih mejah.

Stalin piše naprej: »Nobena pokrajina ni v prebivalstvu enostavna, to pa državnemu redu ne škoduje. Država ni rodila svojih državljanov, marveč so si jo ti uredili. Posamezniki nimajo pravice do svojih domov šele po svojem plemenu in jeziku; temveč, ker so ljudje, ki potrebujejo prostora, ki so zakoniti lastniki in ker se jih radi tega, da govore drug jezik, ne more izganjati. Ne jezik, marveč naravna pravica do življenja je temelj pravice do lastnega doma, pravice do domovine.«

V vsem Stalinu ne bomo pritrjevali, njegova oseba je v Evropi in na svetu tolikega pomena, da moramo poslušati njegova izjavljanja. Stalin ima pred seboj veliko Rusijo, neskončno pokrajino, ki je polno večin redko obljudena, ima pred seboj seve tudi muslimanske narode, ki znajo svojo narodnost in svoje verske lastnosti ostrije braniti, kakor mi, tako da se jim ne upa kratiti pravic katerakoli državna oblast. Mi smemo po katoliškem pojmovanju odobravati zgodovinsko dejstvo, da je krščanstvo odpravilo nemoralno bogoslužje v poganskih templjih Rimljanov, Grkov in Feničanov. Krščanstvo je moralo odpraviti pogansko bogoslužje starih Germanov in Slovanov in drugih narodov, ker so bili žrtveniki preveč oskrunjeni z nedolžno človeško krvjo. Angleška je brez dvojbe upravičena, da v Indiji še danes prepove sežiganje udov.

Stalin nadaljuje: »Kdo se upa trditi da smejo Združene države ali Velika Britanija tirati manjše narode iz države? Obe državi sta tako močni, da bi mogli kak manjši narod zatreti, a tega danes ne store. Pred sto leti so se takšne stvari dogajale. Danes tega ne storijo, kar vedo, da potrebujejo tudi manjše narode iz gospodarskih in političnih razlogov. Če se pa hoče država, da pomiri državni stroj, iznebiti polovice svojih ljudi, se je lahko iznebi, če se odpove pokrajinam, kjer dotični ljudje stanujejo. Tako so po prvi svetovni vojni Slovaki, Rusini, Romuni in Srbi zahtevali svojo deželo, in Ogrska je morala dati tri četrtine starega ozemlja.«

Če »Furche« piše, da kako postopa Švica proti Ladinem, Koroška proti Slo-

vencem, moramo v pojasnilo pripomniti, da je to postopanje še zelo novega datuma, in da do sadu še setev ni dozorela. Obljube, in sicer slovesne obljube, so dajali tudi po prvi svetovni vojni, a prekmalu so jih zopet pozabili. Zato se Slovinci upravičeno boje, da bodo tudi novejša obljube ostale neizpolnjene, kadar zapusti britanska armada Avstrijo.

Švica združuje v svojih mejah tri narodnosti: nemško, italijansko in francosko, pa vsled tega ne gospodari slabo, marveč se nam zdi kakor nek gospodarski in kulturni raj sredi nemirne Evrope, kjer sledi ena

Živež za človeški rod

V listu »Furche« piše profesor During o vprašanju, kako dolgo neki bo zemlja še redila ljudi, ki na njej prebivajo. To vprašanje nas posebno zanima v času, ko je svet poln pomanjkanja. Nas zanima predvsem zaradi tega, ker so učenjaki pred petdesetimi leti trdili, da te skrbi ni več, odkar je človek našel sredstva s pomočjo apna in močnega električnega toka izvajati dušik iz zraka v podobi solitra. Ta soliter je gnojilo za polja in zagotavljali so, da nam zraka ne bo nikoli zmanjkalo.

Anglež Malthus je spisal leta 1798 knjigo, v kateri trdi, da se človeški rod ne more in ne sme neomejeno množiti, ker bi sicer prišel dan, ko za vse ljudi ne bo dosti kruha. Že stari Grki so o tem premišljevali in modrijan Platon je priporočal naj država določuje število otrok, da ne bo preveč ljudi na svetu. Tudi krščanstvo omejuje število otrok in sicer s tem, da dovoljuje imeti otroke le v zakonu, nikdar pa ne izven njega.

Kulturni napredek je omogočil, da se je na Japonskem število ljudi v 70. letih namnožilo od 27 na 71 milijonov. V Evropi se je število ljudi v letih 1800 do 1945 potrojilo. Na vsem svetu se je število prebivalcev v 100 letih podvojilo. V dobi pred Kristusom je bilo na svetu 250 milijonov ljudi. Če bi se ljudje trajno tako množili, da se število v 100 letih podvoji, bi na svetu že davno ne bilo več za vse prostora. Vse pustinje, vse planine, vsi ledeniki bi bili zasedeni. Razlog, da se v krščanski dobi ljudje niso tako silno množili je v tem, da je bilo v tem času v Evropi 250 lakotnih let. Leta 1125 je v Nemčiji umrla polovica ljudi zaradi lakote, leta 1634 v Franciji tretjina ljudi. Leta 1775 je v Indiji umrlo 27 milijonov ljudi in leta 1937 na Kitajskem 50 milijonov ljudi zaradi lakote. Odkar nam govori zgodovina, so v raznih vojnah pobili 7 milijard ljudi. Ko se je pridelovanje kruha višalo z uporabo umetnih gnojil, ko je zdravniška pomoč branila raznim boleznim, je začelo število ljudi močno rasti. Kako dolgo pa? Ali se more pričakovati, da bodo rodovitnejši narodi izpodrinili slabše, nerodovitne, kakor so evropski priseljenci izrinili iz Severne Amerike rdečo kožo. Dandanašnji se hitro množe Kitajci, Japonci in zamorci. Ko kultura prodira v tropične kraje, pojema tam število rojstev. Zdravniška pomoč podaljšuje ljudem življenje, spolne bolezni in alkohol pa krajšata. V Evropi se je leta 1900 človeško življenje podaljšalo povprečno od 36 na 58 let, v Indiji živijo ljudje povprečno samo 27 let.

PRIDELOVANJE ŽIVIL

Pridelati se more več živil, če se obdeluje več zemlje, ali se umetno dvigne rodovitnost polja, ali pa se morajo živila umetno izdelovati, n. pr. sladkor iz žagovine. Kar se danes na svetu pridelava živil, skroda zadostuje za prehrano vseh 2.3 milijard ljudi, ki so na svetu. Gotovo je po svetu še zemljišč, ki se morejo obdelati, in

vojna drugi. Dom je vsakomur najdražje, pri nas in povsod na svetu: na Kitajskem in pri Eskimih, naj bo zemlja rodovitna ali pusta. Lastni dom, četudi je skromen nam velja več, kakor tuja palača. Pravica do lastne domovine je človeku dana po temeljnih naravnih prava. V drugi svetovni vojni je bilo najbolj grozotno, da so ljudem jemali domovino in je neka blodna politika hotela vse narode Evrope iztrgati iz domačih tal. Slovence je ta politika posebno hudo zadela in rane še niso zaceljene in trpljenje še ni pozabljeno. Državni narod naj se potruji, da to kar se je zgodilo pod praporjem nacizma popravi, in da se v resnici zadosti upravičenim zahtevam koroških Slovencev.

brez dvojbe se more rodovitnost polja še dvigniti. Brez meje pa tudi ta stvar ni. Profesor Penck računa, da se more svetovna produkcija tako dvigniti, da bo živeža za 9 milijard ljudi. Profesor Sapper sodi, da bo meja pri 6 milijardah. Penck precenjuje rodovitnost tropičnih dežel. Ne eden, ne drugi pa nista računala, da se pri napredovanju kulture vzame veliko sveta za ceste in železnice.

Pokrajine na Krasu, v Sahari, v Mezopotaniji, v Osrednji Aziji, na Kitajskem in v Rusiji, ki so danes puste, so nekdanje ceste po svoji rodovitnosti. V Ameriki se je v teku let izgubilo poljedelstvu 14 milijonov hektarjev zemlje po raznih katastrofah. 50 milijonov hektarjev je takšne zemlje, ki se bo še popravila, in samo še 40% ameriškega polja je zdravega. To pomeni, da se je svetovna produkcija skrčila za sedemino, kar bi zadostovalo za življenje 300 milijonov ljudi.

TROPICNE DEŽELE

Nekateri učenjaki so mislili, da je v tropičnih krajih še dosti prostora za ljudi in za pridelovanje potrebnega kruha. Ali za belega človeka tropični kraji niso, ker beli človek tam težkega dela ne zmore. Bela žena v tropičnih krajih navadno nima otrok. Res, da se v tropičnih krajih žanje v letu trikrat ali to le enkrat potem rodovitnost propade, in se mora polje pustiti v celini kar sedem let. Navadni pridelek ni večji, kakor doma v Evropi, in v višjih legah dostikrat izdatno manjši. V tropičnih krajih tudi živinoreja ne uspeva. In če se je ponekod pridelek višal, se je drugod nižal. K temu pride, da se produktivna večja posestava delijo in se napravljajo manjše kmetije, ki ne pridelavajo več toliko, kakor veleposestvo.

VEČ RASTLINSKE, MANJ ŽIVALSKÉ HRANE

Ni pričakovati, da bi se kdaj pridelovanje rastlinske hrane izdatno pomnožilo, isto velja za produkcijo živalske hrane, mesa, mлека in sira. Za živinorejo je treba rastlin. Ko bo ljudem začelo primanjkovati živeža, bodo preorali vsak kotiček sveta. Pridelkov, ki jih lahko zaužije človek neposredno, ne bodo dajali živini, ker živina z mlekom in mesom ne vrača vrednosti žita, ki ga je pojedla. Čim več bo na svetu ljudi, tem manj bo razmeroma živine, tem manj bo na razpolago mesa in masti.

Rodovitnost zemlje je odvisna od sončne toplote. Ako bi se ta zmanjšala za 0,01%, bi se vsa rast pokvarila. In če bi morski tok, ki pelje toplo južno vodo proti mrzlemu severu prenehal, bi to imelo neverjetne posledice. Nekateri učenjaki so sicer mislili, da bi se sončna energija morebiti le nadomestila z drugo. Toda sonce žari na zemljo v sekundi 40 bilijonov kalorij, vsa energija pa, ki se v Evropi v letu producira, niti ene minute sončne energije ne nadomesti.

Ravnatelj UNRRA-e svari pred praznimi sanjami

Ravnatelj UNRRA-ine misije za Avstrijo, general Parminter, je svaril pred praznimi sanjami glede zvišanja živilskih obrokov v Avstriji, ki bi lahko nastale zaradi izjave zaveznega ministrstva za prehrano. Prehranjevalno ministrstvo je namreč objavilo, da se bodo držali 1200 kalorijske baze samo še v naslednjih štirinajstih dneh, ker se trenutno še ne more razpolagati z UNRRA-ino pomočjo. Z ozirom na to je general Parminter opozoril pri zasedanju UNRRA-inega odbora za Avstrijo 17. oktobra na to, da je zvezno ministrstvo za prehrano že zdavnaj vedelo, da so skupne pošiljke UNRRA-e strogo omejene na tisto vsoto, katero je avstrijska vlada zahtevala za takovrstne pošiljke.

UNRRA je sicer vedno priznavala, da bi bilo zvišanje obrokov v Avstriji zelo zaželeno, potrdili so se tudi doseči višje dobave živil v okviru fonda, ki je UNRRA-i na razpolago.

UNRRA ni nikoli mislila, da bi zadostovale njene pošiljke za zvišanje obrokov. UNRRA-ina misija je vedno upala, da bo mogoče zvišati obroke v Avstriji z avstrijsko proizvodnjo ali z uvozom živil in sodelovanjem avstrijske vlade pri sklenitvah trgovinskih pogodb.

Ne sme se pozabiti, da je ravnatelj UNRRA-e, La Guardia, povdaril v svoji brzojavki zveznemu kanclerju ing. Figlu, češ, da UNRRA ne dobi nobenih nadaljnjih denarnih sredstev, temveč, da so že določili pred meseci vso razdelitev živil. Vendar bodo poizkusili vse, da bodo zvišali izvoz žitaric, stročnic in drugih visoko kaloričnih in sorazmerno cenenih glavnih živil na stroške živil z manjšo kalorično vsebino in sorazmerno visoko ceno.

Ženeva — evropski sedež Združenih narodov

Visoke osebnosti Združenih narodov so potrdile vest, da so uspešno zaključili pogajanja med tajništvom Združenih narodov in švicarsko delegacijo. Razpravljali so o premestitvi uradov Združenih narodov v palačo bivšega Društva narodov v Ženevi.

Ugledni krogi Združenih narodov so demantirali časopisne vesti iz Berna, češ, da pogajanja s švicarsko delegacijo niso uspela; izjavili so, da so te vesti verjetno nastale zaradi zastoja v pogajanjih.

Poročajo, da so se v poslednji dobi razpravljanja sporazumeli o »formuli, ki je sprejemljiva za obe stranki.«

Načrt sporazuma bo moral odobriti švicarski zvezni svet, nakar ga bo Trygve Lie predložil glavni skupščini ZN.

POMANJKANJE FOSFORJA

Rastlinska rast je popolnoma odvisna od zračne ogljikove kisline. Te je bilo nekdanj v zraku veliko več, kakor dandanašnji. To nam izpričujejo premogovniki. Vse rastlinstvo na zemlji potrebuje v letu 0.001% te snovi. Kdo ve, kaj bi se zgodilo, če bi se ta količina znatno zmanjšala? V naši dobi se ta količina ogljikove kisline na svetu ne krči, vsaj dokazati se ne da, da bi se krčila. Ali fosforja na svetu primanjkuje. Vse žito in ves krompir potrebuje fosforja. Amerika ga ima še za 200 let, in na otokih v južnem morju so našli znatne zaloge. Francija ima fosforja za potrebo. Avstrija ima samo zmlete kosti. Na Dunaju teče dan na dan deset stotov fosforja iz greznice v Donavo. Pomanjkanje fosforja ni vzrok, da so na Kitajskem leto za letom slabe letine in za slabo letino seve lakota. Strokovnjaki pa upajo, da se bo našlo še kaj zalog, ki bodo zagotovile potrebni pridelek žita in krompirja.

Po zemeljski obli

ZDRUŽENE DRŽAVE

Najvažnejši dogodek v politiki Združenih držav Amerike je vsekakor govor zunanjega ministra Byrnesa, ki ga je imel po vrnitvi iz Pariza. Večji del svojega govora je posvetil odnosom med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo, to pa zaradi tega, ker so se v tisku Združenih držav pojavile kritike njegove zunanje politike.

Byrnes je v svojem govoru odločno zavrnil sumnjo Sovjetske zveze, češ, da so Združene države med vojno obogatele in da hočejo v miru gospodarsko zaslužiti svet. Pri tem je omenil pomoč Združenih držav Sovjetski zvezi med vojno, ki je znašala več kot deset milijard dolarjev, in ki naj bi bila osnova dobrih poveljnih odnosov med obema državama. Odločno je zavrnil sumnjo Sovjetske zveze po njeni obkrožitvi s strani Združenih držav.

Ob koncu svojega govora je omenil Byrnes tudi mirovno konferenco. Predvsem jo povdaril značilno glasovanje Sovjetske zveze in gotovih drugih držav srednje in jugovzhodne Evrope na mirovni konferenci, ter je pristavil, da glasovanje v Parizu ni imelo strateške osnove, temveč je lahko vsaka država svobodno glasovala.

O Jugoslaviji je Byrnes dejal, da je prepričan, da bo tudi ona spoznala nujnost sprejema gotovih žrtev, ki so nujne za ohranitev miru.

Kot je objavilo ameriško zunanje ministrstvo, je poslala vlada Združenih držav Jugoslaviji protestne note, v kateri obsoja postopanje jugoslovanskih oblasti z ameriški državljani in protestira proti kazni prisilnega dela za gotove ameriške državljane. Podobna nota je bila poslana tudi Albaniji, vendar se ta nanaša na izselitev ameriških diplomatov iz Albanije.

Jugoslovanski diplomatski zastopnik v Washingtonu je izjavil, da ameriški državljani v Jugoslaviji niso obvezani prisilnega dela, in da v Jugoslaviji sistem prisilnega dela sploh ne obstoja.

JUGOSLAVIJA

Beograjski radio je objavil odgovore jugoslovanskega ministrskega predsednika maršala Tita na vrsto vprašanj, ki mu jih je stavil dopisnik »New York Timesa«.

Na vprašanje, če bo Jugoslavija sprejela odločitve pariške konference glede Trsta, je Tito odgovoril: »Tega vprašanja ne moremo imeti za rešenega. Kot so ga zdaj rešili, ga ne moremo sprejeti. To seveda ne pomeni, da izključujemo nadaljnje razprave o vprašanju.«

Na vprašanje, naj komentira odnose med Jugoslavijo in Združenimi državami, je Tito izjavil: »Na naši strani je največja želja, da bi vzdrževali dobre odnose z vsemi državami, dajnimi in bližnjimi. Prišlo pa je do vrste incidentov in vprašanj, ki dokazujejo, da Združene države ne soglašajo s to željo. Z naše strani smo storili vse, kar je bilo mogoče, da izboljšamo te odnose, toda sedanje zadržanje Združenih držav glede tržaškega vprašanja in glede vojne odškodnine, kakor tudi glede vprašanja našega ladjevja na Donavi dokazuje nasprotno zadržanje Združenih držav.«

Beograjski radio poroča, da je dal maršal Tito glede tržaškega vprašanja še nadaljne izjave: »Pripravljeni smo sprejeti vsako pravično rešitev vprašanja, vključno internacionalizacijo. Ne moremo pa sprejeti sedanjega načrta glede Trsta in ne bomo podpisali pogodbe, ki bi ta načrt uveljavila. Za nas je glavno vprašanje, da ohranimo zvezo Trsta z njegovim naravnim zaledjem, kateremu služi kot pristanišče.«

Avstrijsko vprašanje: »Glede vprašanja meje z Avstrijo vztrajamo na svojem stališču: ne more biti nobene spremembe.«

Vprašanje grške Makedonije: »Naša vlada je to vprašanje načela. Toda preganjanje Slovanov s strani grških oblasti se nadaljuje; če se bo še nadaljevalo, bomo seveda primorani storiti nekatere korake. To je jasno.«

Bolgarsko vprašanje: »Uspelo nam je vzpostaviti odnose prijateljstva in medsebojnega zaupanja z Bolgarijo; upamo, da jih bomo v bodoče ohranili.«

Na vprašanje, če je predvidena kakšna oblika zveze med Jugoslavijo in Bolgarijo, je maršal Tito izjavil: »Nesmiselno je omenjati tak načrt in isto velja za naše odnose z Albanijo. Zčasno ne mislimo na balkansko federacijo.«

Madžarsko vprašanje: »Odnosaji z Madžarsko so se izboljšali, ni pa nobenega načrta za podonavsko federacijo.«

Tito je nadalje izjavil, da so vse podonavske države enako zainteresirane, da vztrajajo proti vsaki rešitvi podonavskega vprašanja, ki bi priznala državam, ki niso podonavske, posebne pravice tako pri reševanju vprašanj Donave, kakor tudi plovbe po tej reki.«

Na vprašanje, če ima jugoslovanska vlada načrt za »nadaljnje uvajanje socializma«, je Tito odgovoril, da predvideva ju-

goslovanska ustava tako obširne socialne reforme, da popolnoma zadovoljijo jugoslovanski narod.

VELIKA BRITANIJA

Poročevalec britanskega zunanjega ministrstva je potrdil vest, po kateri je britansko veleposlaništvo v Varšavi izročilo poljski vladi noto, v kateri zahteva, da izvrše preiskavo glede ravnanja, ki sta ga bila deležna britanski konzul v Katovicah John Dickinson in tretji tajnik britanskega veleposlaništva Basile Storrs.

Prihodnji mesec bodo britanski znanstveniki delali poizkuse z majhnimi modeli raketnega letala, za katere predvidevajo, da bodo leteli s hitrostjo 1600 km na uro. Upajo, da bodo poizkusi dali važne podatke o poletih, katerih hitrost je enaka ali pa celo večja od hitrosti glasu. Model letala ima razpetino kril približno dva in pol metra.

Pretekli teden je britanska zbornica razpravljala tudi o Perziji. Zunanji minister Bevin je podal izjavo o teh dogodkih ter o njihovih učinkih na odnose med britansko in perzijsko vlado.

Izjavil je: »Britanska vlada ne okleva izjaviti, da so vse trditve in podtikanja, da bi bili britanski funkcionarji v Perziji udeleženi v prevratnem delovanju proti perzijski vladi, popolnoma neosnovana.«

»Britanska vlada bi hotela doseči znatno in stalno izboljšanje stikov s perzijsko vlado in ponovno izražati željo, da bi videla Perzijo močno, neodvisno in svobodno tujega vtikanja v njene notranje zadeve.«

»Opazili smo, kako sta sovjetski tisk in radio v svojih oddajah za Perzijo znatno poudarjala te neosnovane obtožbe proti britanskim funkcionarjem v Perziji. Vlada pa podvzema potrebne ukrepe, da bo perzijsko ljudstvo spoznalo resnična dejstva.«

V britanski spodnji zbornici pa je izbruhnil smeh, ko je laburist Thomas Reid vprašal, če je Bevin prepričan, da niso druge vlade posegale v notranje perzijske zadeve.

Bevin na to vprašanje ni odgovoril.

FRANCIJA

Voditelj degaulistične zveze René Capitant je izjavil dopisniku lista »France Soir«, da general de Gaulle odklanja kandiduro za prvega predsednika francoske republike. Degaulistični list predvideva, da bo De Gaulle vodil kampanjo za revizijo ustave, ki so jo sprejeli preteklo nedeljo, čeprav bo pri prihodnjih volitvah ostal izven zveze strank.

KITAJSKA

Generalisim Čangkajšek je ponovno izrazil upanje kitajske vlade, da bo našla način za mirno prenehanje državljanske vojne. Komunistom je stavil nove predloge. Če jih bodo komunisti sprejeli, bo kitajska vlada takoj izdala povelje za ustaveitev sovražnosti.

Glavne točke predlogov so naslednje:

1. Takojšnja obnova prometnih zvez;
2. Takoj naj se začne izpolnjevanje sporazuma, ki so ga junija sklenili o umiku čet iz Mandžurije;

3. Vladne in komunistične čete v severni in srednji Kitajski obdržijo sedanje postojanke, dokler ne bodo dosegli sporazuma o združenju vseh oboroženih sil;

4. Komunisti morajo izraziti pripravljenost, da bodo sodelovali v narodnem parlamentu; katerega zasedanje je določeno na 12. november.

Kitajsko časopisje je prineslo Čangkajško izjavo, ki pravi, da obstoji resna možnost, da vlada ustavi ofenzivo proti kitajskim komunistom.

Glasnik komunističnega glavnega stana v Jenanu je komentiral odlet dveh letal, s katerima so prišli v omenjeno mesto nekateri komunisti, ter izjavil, da to ni nič posebnega. Izjavil je, da pripadajo potniki letala novinarskemu osebju, ki izdaja v Čungkingu komunistični list; to še ne pomeni, da so komunistični zastopniki začeli zapuščati omenjeno mesto.

ČEHOSLOVAŠKA

Zaradi zapore premoženja ameriških državljani v Čehoslovaški so Združene države začasno ukinile kredit, ki so ga nakazale Čehoslovaški.

TURCIJA

V zadnjih dneh je Turčija zopet stopila v ospredje diplomatskega delovanja. Kakor poroča »Reuter« so predali sovjetskega odpravniku poslov turški odgovor na sovjetsko noto z dne 24. septembra. Čeprav podrobnosti še niso objavili, poročajo, da je Turčija privolila v sklicanje mednarodne konference za pregled montreuške konvencije z udeležbo vseh podpisnic konvencije in Združenih držav. Predlog za skupno sovjetsko-turško obrambo ožin so odločno zavrnili.

POLJSKA

»Reuter« poroča, da je poljska policija aretirala Sigmunda Augustinskega, glavnega urednika najvažnejšega lista poljske kmečke stranke »Gazeta Ludowa«. Najnovejša poročila pravijo, da je bil aretiran tudi Maksimir Baginsky, eden izmed voditeljev poljske kmečke stranke v tajni borbi proti nacistom.

ROMUNIJA

Britansko zunanje ministrstvo je objavilo besedilo protestne note zaradi načina, kako romunska vlada izvaja priprave za splošne volitve. Protest je predal britanskemu političnemu zastopniku v Bukarešti Adrianu Holmanu generalni tajnik narodne kmetijske stranke Emil Hatieganu.

Nota pravi: »Romunska vlada je z ukinitvijo svobode in potvarjanjem volivnih imenikov ustvarila tak položaj, da je nemogoče, da bi država na prihodnjih volitvah svobodno izrazila svojo voljo.«

»Narodna kmetijska stranka je januarja pristala na sodelovanje v romunski vladi v upanju, da bi to sodelovanje na najboljši način lahko služilo interesom države. Na nesrečo pa Grozova vlada ni istega mišljenja. Trenotno ni v državi nikakih svoboščin.«

Nota poudarja metode, po katerih so, kot trdijo, izdelali volivne imenike. Po tem sistemu sodnikom ni bilo dovoljeno, da bi preučili volivni imenik. Imena oseb so namesto v imenik vpisali na velike liste. Volivni odbori, ki jih nadzoruje vlada, so označili imena vpisanih oseb, ki jih imajo za reakcionarne; ta imena so z objavljenimi listi zbrisali. Liste so dali na ogled javnosti samo za nekaj dni, namesto za predpisane mesece. V primeru, če so ugovarjali glede list, je za to pooblaščen sodnik zahteval kot dokaz potrdilo župana, ki pa so ga odklonili. Poleg tega je zahteval 16 potrdil ministrstev, za kar je običajno potrebno dolgo časa, če jih sploh odločno ne zavrnejo.

»Reuterjev« diplomatski dopisnik dodaja: »Maja sta britanska in ameriška vlada poslali romunski vladi noti, v katerih se pritožujeta, da niso izpolnili zagotovil, ki jih je romunska vlada dala začetkom leta glede priprav za izvedbo svobodnih in rednih volitev.«

JULIJSKA KRAJINA

Načelnik glavnega stana ameriške vojske general Dwight D. Eisenhower, ki je kot vrhovni zavezniški poveljnik privedel zavzeznike do zmage na zahodu, je govoril anglo-ameriški častni straži, ki je bila postrojena na letališču v Vidmu; pri tem je omenil anglo-ameriško sodelovanje, ki je omogočalo zmago.

General Eisenhower je po hitrem enodnevem pregledu ameriških čet in vojaških položajev na področju »A« Julijske krajine odpotoval z videmskega letališča.

Ko je po zvočniku govoril četam, je general izjavil, da sta bila britanski imperij in njegova država tri leta in pol tova-

riša v največji vojni vseh časov. Eisenhower je dejal, da je bilo zanj veliko presenečenje, ko je ponovno videl vojake ameriške in britanske vojske na istem prostoru, ko nadaljujejo tisto veliko edinost ki je omogočila »največjo zmago vseh časov«.

Govor je zaključil z besedami: »To je za mene trenutek velikega ponosa in veselja. Zahvaljujem se Vam.«

General je ostal na področju »A« Julijske krajine nekaj več kot sedem ur. Obiskal je ameriške čete in se sestal z ameriški in britanskimi poveljniki. Med pregledom je jasno pokazal, da je bil glavni namen njegovega prihoda, da govori z možmi visokih činov ter z navadnimi vojaki in podčastniki. Po vseh edinicah, katere je obiskal, je večino časa porabil za razgovore z vojniki. Spraševal jih je, kako se počutijo, šalil se z njimi in pazljivo poslušal vse, kar so mu pripovedovali.

PERZIJA

Poveljnik perzijske posadke v Širazu (pokrajina Fars v južni Perziji) general Zahedi, ki se je mudil v Teheranu, kjer je imel razgovore s šahom in ministrskim predsednikom Sultanehom o pogajanjih z upornim plemenom Kvaškaj, ki je pod vtišom bombardiranj zbirališče upornikov pristalo na premirje, je sporočil, da je prišlo med zastopniki osrednje vlade in poglavarjih omenjenega plemena do sporazuma.

General Zahedi je pojasnil, da se bodo na podlagi sporazuma plemena razšla in vrnila na svoje pašnike. General je imel po sklenitvi sporazuma na navzoče upornike nagovor, v teku katerega jim je dejal: »Zdaj, ko je ministrski predsednik Ghavam Sultaneh sprejel vaše zahteve, pričakuje, da boste mirno nadaljevali svoje običajno delo.«

AVSTRIJA

Uradno poročajo, da je bila na Dunaju osnovana politična misija Federativne Ljudske Republike Jugoslavije. Za vodjo te misije je bil postavljen g. dr. Hočevar.

Kakor poroča »Reuter« iz Washingtona, je poveljnik ameriških sil v Avstriji general Mark Clark v nekem poročilu označil položaj na Dunaju za »težek«.

Poročilo pravi, da kljub temu dejstvu, da potrebuje mesto na mesec 1.800.000 litrov bencina, dobavljajo Sovjeti le 1.073.000 litrov. Storili so potrebne korake pri zavezniškem svetu, da bi se ta položaj v bodoče popravil.

NEMČIJA

Rezultate nedeljskih volitev v Berlinu so prav tako, kakor v svetu, tudi v Nemčiji z veliko napetostjo pričakovali. Volilni izidi kažejo nesporno zmago socialdemokratov in prav tako neizpodbiten poraz enotne socialistične stranke, ki je bila ustanovljena pod sovjetskim protektoratom iz komunistov in enega dela socialdemokratov v sovjetskem zasedbenem pasu.

Volitve so potekale pod zavezniško kontrolo. Volilo je nad 95% volilcev.

Na najvišjem vrhu pokrajine gričev, ki se dviguje nad reko Tweed v Vel. Britaniji, so izkopali človeški okostnjak, o katerem menijo, da je star okrog 3500 let. Lega okostnjaka, ki je ležal postrani z upognjenimi koleno ter krsta iz kamenitih plošč odgovarjata pogrebniemu obredu iz leta 1500 pred Kristusom.

V Baltimoru v Združenih državah so aretirali tri osebe, ker so objavile fotografije o atomski bombi. Poročilo ameriškega pravosodnega ministra pravi, da je eden izmed aretiranih dobil posnetke, ko je služil pri skupini bombnikov na Pacifiku, in sicer je s štirimi vojniki na koncu poletja 1945 odstranil pokrivalo neke atomske bombe in jo fotografiral.

V spomin predsednika Roosevelta bodo v Londonu postavili spomenik, za katerega postavitev bodo znašali stroški 40.000 funtov šterlingov. Stroške bodo krili z javnim podpisovanjem.

V nekem taborišču pri Darmstadtu je prišlo do nemirov. Nastopili so oddelki čet in vojaška policija in v kratkem vzpostavili red.

Velika Britanija je siamski vladi odobrila prodajo tako imenovane »železnice smrti«, ki veže Burmo s Siamom in so jo zgradili Japonci z zaposlitvijo vojnih ujetnikov.

V skladišču streliva na letališču Marotta Mandolfo v Italiji je nastal silovit požar. Kratke in močne eksplozije je bilo slišati na razdaljo 50 km. Ranjenih je bilo 7 oseb.

Sreča se je nasmehnila nekemu policijskemu agentu v bolnišnici v Varese: izvedel je, da mu je njegov brat, ki je bil ravnatelj hotela »Savoy« v Londonu in ki je izgubil življenje pri brodolomu ladje »Andora Star«, katero je torpedirala 2. julija 1940. leta neka nemška podmornica, zapustil 17 milijonov lir.

Iz življenja Simona Gregorčiča

Simon Gregorčič je bil sin kmečkih staršev. Rodil se je v Vrsnem pod Krnom na Goriškem leta 1844. Planine, Soča, naravne lepote, vse se je mladeniču vtisnilo v spomin in dušo. V svojih najlepših pesmih: »Nazaj v planinski raj«, »Veseli pastir« in »Oj zbogom ti planinski svet« opeva lepoto in tiho otožnost domačih krajev.

Ljudsko šolo je obiskoval v Libušnem. Anton Gregorčič, duhovnik in njegov sorodnik je prvi spoznal dečkovno nadarjenost in je pregovoril očeta, da je Simona poslal v Gorico v šolo. Jeseni leta 1856 je vstopil Simon v prvi razred gimnazije. Kot dober učenec je bil sprejet v malo deško semenišče. Tam je imel mnogo prijateljev. Najljubši mu je bil Ivan Stres, kateremu je ob njegovi smrti posvetil lepo pesem. Na gimnaziji se je Gregorčič izredno zanimal za slovensko pisateljstvo, ki takrat še zdaleka ni doseglo tiste višine, kakor danes. Poleg tega je s svojimi tovariši prebiral leposlovne velikane tujih narodov, se učil češčine in srbsčine. Od slovenskih pisateljev je posebno ljubil Prešerna. — Profesor I. Šolar, duhovnik, je budil v mladeniču ljubezen do takrat zapostavljene slovenskega naroda. Gregorčič je priznal, da mu je Šolar odkril bogastvo in lepoto slovenskega jezika. Gregorčič se je vživel v duh slovenskega jezika in študiral šeje in navade naroda. Ob študiju pesnikov je tudi sam začel pesniti. Tako so nastale njegove prve pesmi, ki jih je poslal v Janežičev »Glasnik« leta 1864. Trinajst prvih njegovih pesmic je tu natisnjenih pod skupnim naslovom »Domorodne iskricice«. Pozneje jih je Gregorčič preuredil in izdal v prvem zvezku svojih poezij. Istega leta je napravil Gregorčič maturo. Radi pomanjkanja sredstev se ni mogel vpisati na univerzo, kjer bi bil rad študiral klasične jezike. Odločil se je, da vstopi v semenišče. Sam za sebe pa je doma študiral latinsko in grško slovstvo, posebno Homerja.

V bogoslovju je nadaljeval započeto leposlovno delo. Tako je ponarodelo pesem »Njega ni« zložil v bogoslovju kar med poukom.

Leta 1867 je bil posvečen v duhovnika pri Sv. Duhu nad Libušnjem. Prvo kaplansko mesto pa je nastopil v Kobaridu. Tu je ustanovil čitalnico po vzorcu, kakor jih je videl drugod v slovenskih krajih, kjer se je celotno kulturno delovanje razvijalo v čitalnicah. Ta doba, od leta 1867, dalje se tudi imenuje v slovenski literarni zgodovini »Čitalniška doba«. Gregorčič je kot edini poklicani vodil tudi ljudske igre, kar ga je stalo mnogo časa in truda. Tu mu je precej pomagal kobariški dekan A. Jakše. Gregorčič je bil slabotnega zdravja in je dekan često mesto njega opravljal cerkvene in duhovne dolžnosti. Iz hvaležnosti do tega prijatelja je potem nastala pesem »Vrlemu možu«.

V tem času je na Dunaju Josip Stritar ustanovil nov slovenski leposlovni list »Zvon«. Gregorčič se je sedaj naslonil na Stritarja, ki mu je postal pravi mentor, ne samo leposlovno, temveč tudi svetovno nazorsko. Leta 1873 je prišel za kaplana v Rifenberg. Novi župnik mu ni bil naklo-

njen. Za pesnika je nastopila težka doba, ker tudi pri duhovnih sobratih ni našel opore. Njegove moči so začele pešati. Odšel je v pokoj in prebil čas deloma v Gorici, deloma pri prijatelju notarju Gruntarju v Logatcu. »Slovo od Rifenberga« je pesniku spomin na to dobo.

Ko je ozdravel, je prevzel vikarijat na Gradišču pri Prvačini, leta 1882. Istega leta je izšel njegov prvi zvezek poezij. Izdal jih je podpisane s polnim imenom, dasi je slutil, da mu bodo zaradi nekaterih pesmi delali preglavice. Založniške dolžnosti je prevzel omenjeni notar Gruntar. Uspeh je bil izreden, takoj je bila naklada razprodana. Imenovali so poezije Zlato knjigo in pesnika »Goriškega slavčaka«. Pisatelj Levce je navdušeno hvalil lepo dikcijo, polne verze, domače stihe. Ne samo izobraženstvo, tudi široka plast preprostega ljudstva je navdušeno prebirala njegove pesmi. Vsi slovenski listi, tudi »Slovenec«, je v začetku pohvalno govoril o goriškem slavčku. Toda kmalu se je huda slutnja pesnika uresničila. »Slovenec« je očital pesniku radi pesmi »Izgubljeni cvet«, »Človeka nikar«, da brani nečistost, da nastopa v pesmih budistični svetovni nazor. Preko Stritarja se je pesnik gotovo navzel Schopenhauerjevega pesimizma, toda to se v pesmih ne izraža drugače kot v socialnem sočustvovanju s ponižanimi in razžaljenimi. Neupravičeno »Slovenčev« kritiko je nadaljeval profesor semenišča v Gorici, poznejši škof dr. A. Mahnič. Ta kritika je bila dobro mišljena, vendar je bolj iz teološko skolastičnih razlogov izpadla neugodno, kar so drugi zopet izrabili in pripisovali Mahniču zlohotne namene. Te kritike so v literarni zgodovini obširno obdelane, ker niso ostale brez upliva na celotno politično delovanje takratnih slovenskih strank, obenem so uplivala tudi na pesnikovo nadaljnje delovanje. Kritika ga je nehoti opozorila na večjo opreznost. Kot posledica tega je notranja vrednost bodočih pesniških del na veljavi pridobila.

Če danes, po skoraj štirideset letih Gregorčičeve smrti skušamo prikazati pesnika kot človeka in ustvarjalca, bomo to pač zmogli v mnogo pravilnejši luči in bolje kot kdaj prej. Daleč za nami so časi mirne dobe, v kateri je Gregorčič pisal, vihar dogodkov je razpršil oblake prahu, ki jih je v veliki meri dvigalo le ozkosrčno dlakosepstvo prav tako kot po večini nekoristne in mnogokrat cela smešne politične borbe. Prav zato nam je sedaj dano, da s skoraj vzvišenim pomilovanjem premostimo kulturni boj, ki je bil nastal radi Gregorčičevih pesmi, čeprav mu ne smemo pripisovati prevelikega pomena, ker je danes jasno, da njegovi vzroki tiče bolj v dobi, kot pa v slučaju samem, radi katerega so se lomila kopja.

Doba, v kateri je pesnik živel, je bila vsa v znaku razklanosti slovenske kulturne javnosti v dva tabora: katoliškega in svobodomiselnega ali takoiimenovanega naprednega. Na skrajni desnici prvega je stal »veliki kladivar« škof dr. Anton Mahnič,

To je primer koristne, dasi ostre kritike, ki je sicer šla predaleč, končno pa rodila nevede in nehoti plemenit sad.

V Gradišču se je Gregorčiču prvotno slabo godilo. Dobival je zelo nizko plačo. Gregorčič si je hotel zgraditi lastno hišo in je kupil v ta namen neko zadolženo posestvo, ki bi šlo drugače na javno dražbo. Pri tem je pa tudi sam zabredel v dolgove, tako, da mu je začelo primanjkovati denarja za vsakdanjo hrano. Tudi zdravje se mu je poslabšalo. Iz revščine ga je deloma rešila pisateljska ustanova. Da bi si utrdil zdravje, je odšel v Dalmacijo. Ko se je vrnil, so ga zopet tlačili dolgovi. Ljubljanski založbi Kleinmayr & Bamberg je prodal ponatis prvega zvezka poezij, da je prišel do denarja. Leta 1887. je stopil v pokoj z malo pokojnino, ki je bila pozneje po priporočilu prijateljev zvišana. Istega leta je prevzel uredništvo »Slovana«. Leta 1888 je izdal drugi zvezek poezij. Vendar se je tudi tu bal sličnih preglavic, kakor pri prvem zvezku. Drugi zvezek pa še zdaleka ni dosegel istega uspeha kakor prvi. Sprejem je bil hladen — ljudje se niso dosti zmenili zanj. Dr. Mahnič pa ni miroval. Zopet je kritiziral ljubezenske in domoljubne pesmi, češ, da duhovnik ne sme pisati ljubezenskih stvari. Očital je tudi, da Gregorčič dolži katoliško Cerkev nacionalne nestrpnosti (Rimski katolik 1888 in 1891). Simon je za nekaj časa umolknil. Ne zaradi dr. Mahniča, temveč zaradi zmanjšane pesniške tvornosti. Nezadovoljstvo v poklicu, neuspeh pri kmetovanju, beda, vse to ga je dušilo. Končno je nastalo iz tega življenjskega razdobja tretje veliko delo »Job«. Kakor sam navaja, je prevedel iz nemščine »Das Buch Job«. Izšlo je leta 1904 kot njegovo najboljšo delo. Še preje, leta 1901, pa je med boleznijo izdal tretji zvezek poezij. Ko je okrevale, je posestvo prodal in se preselil v Gorico, kjer je umrl leta 1906. Pokopan je pri Sv. Lovrencu na Libušnem. Zadnja leta je pisal za »Gorico« podlistke, politične epigrame in slično. Po njegovi smrti je Ksaver Meško izdal četrti zvezek poezij. Zapustil pa je še mnogo neobjavljenih poezij.

Gregorčič - pesnik

ki je s svojim glasilom »Rimskim katolikom« postavil vse slovensko kulturno udejstvovanje pod kritiko katoliških načel in je v svojo močno osebnostjo in spretnim peresom ostrega polemika in logika žigosal vse, kar se ni skladalo s katoliško moralno in katoliškim svetovnim nazorom. V tej borbi, ki je dajala pečat celemu desetletju, je potegnil za seboj skoraj vso duhovščino in pomemben del izobraženstva. Nasproti je stala tedaj še prevladujoča skupina zmernih katoliških in pa svobodomiselnih javnih delavcev, predvsem pisateljev (Tavčar) in pa krog liberalnih politikov.

Borba med obema taboroma se je razširila na prav vsa področja javnega udejstvovanja in se je kot prej omenjeno v marsičem izrodila. Politična razcepljenost je dobila končno obliko v ustanovitvi »Slovenske katoliške stranke (poznejše »ljudske«), ki je po številčnosti »napredno« kmalu prekosila. Kulturni razvoj pa se je bil končnoveljavno ustalil na dvotirni pro-

gi z »Dom in svetom« kot glasilom katoliškega leposlovnega kroga ter »Ljubljanskim zvonom« kot glasilom »naprednjakov«.

Naj teh nekaj vrstic o značilnosti takratne dobe služi koroškimi čitateljem kot okvir za pripovedavanje o pesniku Gregorčiču.

V tistem času velikega vzpona slovenskega pripovedništva in pesništva, pa tudi mnogih nepotrebnih, celo škodljivih sporov in tipično malomeščanskih spletk, je slovenska mati na sončnem in vinorodnem Goriškem rodila dete, ki so mu pri krstu dali ime Simon in kateremu so, kot je na kmetih navada, namenili duhovski poklic. Želja se jim je izpolnila, ker je mladi Gregorčič res vstopil v semenišče in po dovršitvi študij 27. oktobra 1867 pel novo mašo. Zanj je to bil usoden korak, kajti s tem dnem je stopil v poklic, s katerim se notranje nikdar ni prav sprijaznil, čeprav ga je vršil vestno in neoporečno. Gregorčič ni bil slab duhovnik, ljudje so ga povsod vzljubili in tudi on je ljubil svoje farane in se težko ločil od njih, kar priča pesem »Slovo od Rifenberga«:

Tu vse se mi je prikupilo,
to ljudstvo mi je drago, milo,
in ljub mi je ta krasni svet.

Kdor je bral Gregorčičeve poezije — in to je skoraj vsak slovenski človek — ve, da tako iskrenega, odkritega tolmača preproste ljudske duše slovenska mati ni rodila ne prej ne kasneje. V njegovih pesmih je zapopadeno življenje in hotenje rodu in vsakega posameznega preprostega človeka, ki ga on spremlja na življenjski poti prav od zibelke do groba. Gregorčičeve poezije mirne duše smemo imenovati življenjsko knjigo slovenskega preprostega človeka, saj pesnik opeva v svojih pesmih prav vse važne mejnike v človekovem življenju. Otroku, ki se je rodil, poje:

Počivaj mirno, angel šibki,
ki dni le šteješ, ne še let,
počivaj srečno v topli zibki.

Nevesti, ki odhaja k poroki, pravi:

Le srčno z izvoljencem zdaj pred oltar,
odtam pa na romanje skupno...

In pri pogrebu, zadnji poti človekovi, je navzoč:

Globoko pod zemljo,
tu v ozki, hladni hiši,
kjer šum sveta se več ne sliši...

Kot prej omenjeno, je treba za pravilno poznavanje pesnika imeti pred očmi predvsem, da sta njegova globoko čuteča, lirična pesniška narava in duhovski poklic prišla v navskrižje. Pesnik je bil v svojem poklicu nesrečen, vendar je treba to ugotovitev smatrati kot zgolj relativno, kajti skoraj bi si upal trditi, da bi bil Gregorčič s svojo občutljivo, skoraj bolešno naravo, najbrž v vsakem poklicu naletel na težave in nerazumevanje, ker je pač njegov pravi in edini poklic bilo le pesništvo.

Gregorčič bi po Mahničevih naukih ne smel pisati kot duhovnik ljubezenskih pesmi, ker se to ne sklada z njegovim poklicem in ker se s tem seje pohujšanje. Tak kamen spotike sta bili predvsem pesmi »Njega ni« in pa »Izgubljeni cvet« ali kakor ju ljudstvo bolje pozna »Rože je na vrtu plela« in »Sinoči je pela«. In prav ti dve pesmi sta eni najlepših njegovih in danes ni dekliškega srca, ki ju ne bi prepevalo. (Nadaljevanje in konec na str. 6)

V kraljestvu lutk

Spisal Ir. Bazili

(Ponatis dovoljen samo s pristankom pisca)

21.

„Tudi jaz grem z vama, da bom svetil“, se ponudi palček Skok z že pripravljeno svetilko v rokah.

„Le dobro opravite!“ Prebivalci jim žele obilo sreče.

Jurček, vitez in palček izginejo v luknji. In že so v kraljestvu mišk. — — —

Ljudje pohite z delom. Dvorni norček privleče iz omare zmajavo pilotko, krojač Šivanka pa prinese sukanec in nastrože deset enako dolgih nitk. S prvimi konci privežejo pilotko, z drugimi pa pošast. Ko je narujen zadnji voz, ni zmaj zopet nič drugega kakor navadna lesena lutka, pripravljena za nastop pred mladimi obiskovalci lutkovnih predstav.

„Hi, hi, hi! Zdaj ne boš nič več pometal z jezikom po naših glavah, mrcina grda!“ vpije dvorni norček in z otroki razposajeno skače po zmajevem luskinastem hrbtu.

Jurček tava s spremljevalcem previdno pod deskami poda. Med trhljami tramovi je popolna tema, le palčkova svetilka brli in razsvetljuje skrivnostne prostore pod lutkovnim kraljestvom. Plamenček rahlo trepeče in riše tri pošastne sence, na vlažno leseno steno. Koraki votlo odmevajo...

„Fej! Kako je tu vse zanemarjeno. Zares me skrbi, kaj je s princesko, ker je zašla v ta umazani razbojniški brlog.“ Tako modruje palček in stresa z glavo. Visoko dvigne svetilko in posveti v skrite kotičke strope, da se star pajek preplašen umakne v špranjo.

Kamor pogledaš, ni nič drugega ko zgolj prah, smeti, pajčevine...

Trama je kraj. Trojka zavije na levo. A čudo! Kakor je spredaj vse zanemarjeno, tako se znajdejo nasprotno zdaj iskalci izginele princeske naenkrat na snažnem hodniku. Po stenah in stropu ni pajčevin, tla pa so lepo pometena, da se takoj na prvi pogled vidi, da vlada v hiši snažna gospodinja.

Naposled dospejo iskalci do konca dolgega hodnika, ki ga zapirajo velika vrata. Palček, glej! Kaj pa zdaj?“ se začudi in vprašuje možiček.

„Tu je tablica. Sem posvetil!“ Kraljevič Orloslav tiplje po levi steni ob vratih.

Palček dvigne svetilko in Jurček z zanimanjem prebere napis:

MIŠKUNOVA DUŽINA

„Oho! Kdo bi si mislil, da bomo iskali kdaj našo princesko med mišjim rodom“, se zasmeje in potegne za hišni zvonec.

„Cin, cin, cin.“

Izza vrat se zaslišijo rahli koraki, takoj nato pa se odpre okroglo okence.

„Kdo je?“

Jurček na hip spozna, da visoki glasek ni možki. Zato se bolj spoštljivo prikloni in pravi: „Oprostite, milostljiva, da vas motim! Prišli smo po princesko, prepričani, da je našla varno zavetje v vašem prijaznem domu.“

„Ali sestaja vaša družba morda iz čarovnikovih služabnikov in Zlotvora samega?“ vpraša boječe gospa Miškunka.

„Le nikar se ne bojte!“ zatrdi Jurček.

„Tale možiček je palček Skok, ta je vitez Orloslav, sedmi sin kralja daljne Devete dežele, ki ima srčno rad našo princesko, jaz pa sem nagajivček Jurček. Kajne, da je na-

ša izgubljenka pri vas?“

„Počakajte nekoliko, drugače mi skipi mleko na ognjišču. Moram ga odstaviti, takoj se vrnem.“ In linica se zapre.

Naši trije znanci se spogledajo in veselo poskočijo, dobro vedoč, da je mleko samo izgovor.

„Princeska je tu. Samo gospa Miškunka nam ne zaupa. Boji se, da smo preoblečeni sovražniki. Hi, hi, hi!“

Vnovič se pojavijo za vrati koraki. Linica se odpre, nato pa odmevajo po vsem hodniku vzkliki Oroslov, Jurček in Skok spoznajo po glasu drago princesko.

Ključ zaškrta, velika kljuka se premakne, vrata se na stežaj odpro. Znova se začujejo med stenami klici veselja. A tik za tem že objema princeska vsa solzna rešitelj.

„Princeska! Moja ljubljena princeska!“ jeclja Orloslav v tihem sreči svojega srca.

„Moj dragi Orloslav!... Hvala ti, Jurček!... Ah, palček!“

„Kdo bi si mislil!“ se čudi ves rdeč Skok, kajti tudi njega je princeska poljubila

Objemanja ni ne konca ne kraja.

„Poglej no, kako se imajo radi!“ dregne Miškunka svojega možička. Vsa mišja družina se je namreč zbrala okrog srečnih lutk: sedem drobnih mišic radovedno kuka izza maminega krila in očetovega fraka.

Gospod Miškun razkaže potem gostom domek. Vodi jih po shrambah, katerih prenapoljenosti se morajo vsi čuditi. Marljive miške imajo vsega v izobilju: kupe zlate pšenice in slastnih jedrc, dovolj krompirja, velike kose sira, slanine...

Kar je res je res: Miškun je skrben možiček, njegova ženka pa varčna gospodinja.

Dasi bi odšla družba najrajši takoj na beli dan, kjer jih že željno pričakuje kralj s

podložniki, se vendar ne morejo in ne marajo odreči prijaznim besedam gospe Miškunke, ko jih povabi na skromen prigrizek.

Sredi obednice stoji miza, za miške sicer kar velika, princeski, Jurčku in kraljeviču pa segajoča komaj do kolen. Kar šibi se sira, slanina in raznih drugih dobrot, ki ugačajo lačnim žledodkom.

Dva večja izrezljana stola sta za očka in mamico, sedem manjših pa za otročičke.

„Jaz sedem kar semkajle!“ de princeska ter se spravi z vitezem Orloslavom na lončeno peč, vprav primerno veliko za dve osebi. Jurček si izbere nizko omarico, palčku Skoku pa prinese gospa Miškunka stolček. Zanj je ravno pravljen, saj ni dosti večji nego gospod Miškun.

„Tu bi pa kar obsedel“, se zasmeje palček in izvleče pipico iz žepa. Gostitelj mu ponudi brž tobak. Kmalu puhata oba pod strop sive oblačke dima, vsi pa spravljajo dobrote, ki jih nudi obložena miza, pridno pod streho.

„Zdaj pa povej, kako si prišla prav za prav semkaj!“ se spomni Jurček in princeska prične:

„Ko sem se prebudila iz nezvesti, je zrl vame strašni čarovnik Zlotvor; kmalu sem vnovič omedlela. Kako je bilo potem z menoj, ne vem. Naenkrat sem tičala pod kosačo. Menda mi ni treba praviti, kako grozno me je bilo strah in kako sem jokala in vzdihovala. Nad seboj sem slisala zmajev hropenje in smeh zlobnih peklenščkov. Ko sem po glasovih spoznala vaš prihod, mi je žarek upanja napolnil srce. Žal sem bila nato priča vašega strašnega poraza. Od tedaj nisem kar nič več pričakovala rešitve.

(Dalje prihodnjic.)

Pravice je iskal

Neprestano za menoj se viješ,
kamorkoli me popelje cesta,
toda kadar sonca ni se skriješ,
vsako noč zapušaš me nezvesta.

Ti si kakor tista zvita ptička,
ki žgoli le, kadar sonce sveti;
če pa vidi, da ni več dobička,
se umakne in preneha peti.

Limbarski

Stari Lužnik je rad in veliko pripovedoval. Saj je tudi mnogo vedel in izkusil. Še mlad se je podal v Ameriko, od tam v Afriko, ter se spet vrnil domov. Že po nekaj letih je moral zapustiti ženo in sinove in se podati v vojsko. V ujetništvu je prebrodil Sibirijo in se šele po končani revoluciji vrnil domov in tudi doma ostal. Vsi so ga spoštovali, ga radi za svet vprašali in ob nedeljskim popoldnevih se je vaška mladina zbirala pod lipo pred njegovo hišo, kjer je pripovedoval.

Prišla je druga vojna in njegovi trije sinovi so morali pod orožje. Tisto nedeljo, ko so odhajali, ni Lužnik za nas mlade vedel nobene zgodbe, nobene povesti. Tudi pozneje ne več. Molče je sedel pred hišo in strmel tja v daljo cele ure, kot bi nečesa iskal, zvečer pa se je zlovoljen vračal v hišo, kot bi iskanega, zaželenega ne našel.

Minila je vojska. In takrat je Lužnik spet spregovoril in nam pravil svojo zadnjo zgodbo:

»Mlad fant se je podal v svet, da bi ljubezni, pravice poiskal. S trdno vero in močnim zaupanjem je šel, saj je upal, da jo bo našel za prvim vogalom, na prvem križpotju.

Ni še dolgo hodil v jutranjem soncu, že se mu zasveti nasproti bela hiša. Zelen rožmarin ga pozdravlja, rdeče mu mežikajo nageljni nasproti.

»Zahvaljen Bog, da si mi poslal to znamenje na pot: zeleno vejico in rdeči slap ljubezni. Našel bom kar iščem. Tu je ljubezni zvrhana mera.«

Pa ni še prestopil praga, kar začuje otroški jok. Starejši brat mu je vzel igračo, ga udaril... Zgodila se je krivica. Trudno povese mladi potnik glavo:

»Razobesili so to znamenje upanja in ljubezni, da bi me za vero ogoljufali. Ne bodo me. Širen je svet; dalje pojdem, pa bom našel pravice, našel košček zemlje, ki ga še ni pojila človeška kri.«

In gre dalje v sveži dopoldan. Strma je gora, utrudljiva pot, a fant hiti, hiti... Na vrhu zavriska, zakaj spodaj v dolini ga pozdravlja prelep kraj, prečudežna zemlja. Mala vas se je kot pišče stisnila h gori in nad njo stoluje grad in mežika s svetlimi okni v opoldansko sonce.

Fant kar pade v dolino s pesmijo na ustih. Pa očitajoče ga pogledajo ljudje, ki nemi hodijo po vasi. Nikjer glasne besede, nikjer prešernega vriska.

»Mar ima vsaka hiša mrliča, da so ljudje taki? Nevoščljivi so mi mladosti in veselja ter vere v pravico, zato me tako gledajo. V grad pojdem, čašo vina mi dajo, pa še zvedel bom zakaj ta žalost.«

Že stoji pred gradom in išče vhoda pri težkih železnih vratih. Takrat pa se nekaj zgodi, kar ga docela osupne. Kod da sanja, se mu zdi; ne more verjeti. — Še pozneje ni mogel verjeti. Le v težkih nočeh, ko so zunaj rjuli viharji in bliski sekali temo ter se je on omotičen in bolan premetaval po postelji, je vzdihnil: »Da, tako je bilo, tedaj!«

Tedaj pa je bilo tako. Zgrabili so ga in odvlekli v grad. Še govoriti mu niso pustili. Na vprašanje, kje da je, dabi le kratek odgovor: »Na visoki sodnji.« Oddahne se: »Tu se mi ne more nič zgoditi; še celo pravice bom našel, saj so sodniki tu!« Kmalu ga peljejo pred sodnike. Kaj da išče, ga vprašajo.

»Pravice«, se oveseli v obupu, da jo bo našel.

»Kaj pravi?« neverno vpraša sodnik.

»Pravice in ljubezni. Le košček zemlje, ki je še ni močila človeška kri!«

»Še norčeval so bo. Kaznujte ga!«

Zgrabijo ga in vržejo preko železne postelje...

Šele v sobi se zave. Krog njega stoje neznanzi, sotrpini: star mož: vse življenje je garal, danes gleda z ugaslimi očmi gole in mrzle stene ječe in ne more razumeti; mlad fant, življenja poln, pa so ga mučili, da zlomljen leži na tleh, ker je hotel biti človek, ker je hotel imeti človeške pravice; mati, ki so ji vzeli otroka, dekle, ki so ji ugrabili zaklad: vsi mučeni, ponižani in teptani...

Zjutraj fanta izpuste. »Naj le še naprej išče pravice!« mu reko...

S težkim srcem, a neomajno vero se poda po beli cesti.

»Pa jo bom našel«, še verjame in vedno znova ponavlja:

»Pa jo bom našel, pravico in neomadeževano zemljo.«

Za njim hrumi avto, raz njega ga pozdravlja pesem.

»Na svatbo se peljejo, pa pojo: tu je morda ljubezen«, upa. Ko pa ga avto prehiti, ujame zvoke žalostne: »Vigred se povrne« in že spozna znanec iz gradu. Trdo se vzpenja avto v klanec, pesem zamira v joku. Kmalu počijo strelj: Draga. Sam ostane na cesti, truden in onemogel.

»Nisem vedel, da jo bom tako težko našel, da bo tako dolg križev pot. Mar bi se povrnil... Pa ne. Preko morij pojdem tja v puščavo, koder še ni hodil človek, tam bom našel ta sveti košček zemlje, ki še ni pil človeške krvi.«

Z novo vero v srcu se poda na pot. Prebrodi široka morja, kljubuje viharjem, gladi in žeji, prekorači silne puščave, dokler ne dospe do majhne oaze sredi neskončne puščave. Vse tiho, samotno. V večerni mir tke veter v vrhovih palm svojo uspavanko.

»Hvala Ti, večni Bog, da si mi dal najti, kar sem iskal, videti, po čemer so hrepenele moje oči: tu je zemlja, kjer še ni krivica zbrisala stopinj Tvoje ljubezni, kjer še ni kri omadeževala sledove Tvojih nog, ko si zemljo ustvarjal.«

Utrujen se vleže pod palmo, majhen grič mu je za vzglavje.

Grozen krohot ga vzbudi sredi noči. »Se li smejejo hijene ali poje puščavski pesek?« Pa opazi v svitu zvezd bele kosti, ki se mu reže v obraz.

»Ha, tu si iskal pravice, prav pri meni in še na moj grob si legel. Glej, bogat sem bil, pa me je zvalil brat semkaj, me ubil, si raztrgal oblačila in zbežal odtod... Divja zver ga je ubila, komaj sem ji ušel, je poročal znanec in se s hinavskimi solzami polastil mojega premoženja. In ti si mislil, da si neomadeževano zemljo našel, ki še ni pila človeške krvi! In prav tu, na mojem grobu, ha, ha, ha...«

Zlovesč krohot hijen ga popolnoma predrani. Truden vstane, omahujoč in težak je njegov korak, ko da se je čez noč postaral, se je upognil njegov hrbet, še lasje se v svitu zvezd zde sivi.

»Moj Bog, saj ne bom našel. Domov pojdem, da umrem.«

In vrača se brez vere, brezdomec, ki je pravice iskal. Na domačo zemljo, da bi v domači grudi spal. Že se nagiba dan, ko se vzpenja v hrib, kjer ga na drugi strani čaka domača vas. Onemogel dospe na vrh. Stežka lovi sapo ko osemdesetletni starček. Kot da mu je potovanje izpilo kri. V mladem jutru je odhajal, vere poln, zve-

čer se vrača razočaran: ni dolgo hodil, pa ko da leži celo življenje med onim jutrom in tem večerom: mlad je šel in še vriskal si na pot, star in sključen se vrača ter sapo lovi.

In zdaj stoji na hribu. Pod njim vas, ki je krog cerkve poiskala zavetja. Zadnji žarki jo božajo in zlatijo okna. Pa že se pomikajo preko streh, okna se pogrezajo v temo in kot umirajočega oči iščejo ugasle za zadnjo svetlobo. A sončni žarki se vedno bolj umikajo. Še zvonike okopljejo v svoji svetlobi, obrnejo petelina in že hito preko zvonika ter prijo le še gore v ozadju.

Potnik se spusti v dolino in dospe do cerkve. In ko blisk ga prešine misel: »Po tujini sem hodil, pa bi tu našel pravice. Tu pri hiši božji.« Ta misel ga tako oveseli, da boža kamenje. A utrujenost ga premaga, da se spusti ob zidu na tla in zaspi.

Hladno jutro mu prežene težke misli. Vesele oči mu begajo po zidovih z mahom obraslih.

»Človeška nevhvaležnost. To zidovje pravice so pustili zanemarjeno. Očistil ga bom.«

Z vneto začne trgati mah, pa kmalu neha in z blodnimi očmi gleda na star napis.

Okorne črke nemo pričajo težko resnico: celo življenje je delal kamnosek, z lastno krvjo spaljal kamen h kamnu, a plačila ni dobil.

»Moj Bog, tudi na teh zidovih lepi kri, toplja človeška kri. Ni je pravice!«

Ko pijan odtava, ne vedoč, kam.

»Saj ni vredno: iskal sem, a ne našel. Smrt, pridi!«

Do cerkvenih vrat pritava, jih odpre in vstopi v tiho cerkvenega mraka. Pred oltarjem zatrepeta večna luč, ko mati, ki zaslisi stopinje sinove, ki se vrača iz tujine.

Z omahujočim korakom gre proti oltarju, s široko odprtimi očmi, ko človek, ki je nenadoma živega zagledal nekoga, ki ga je že dolgo v grobu verjel. Pred oltarjem pade na kolena:

»Zahvaljen Bog, da si mi dal najti: zakaj Ti si resnica, pravica, ljubezen. Ti edini čist!« Vedno niže mu klone glava, tih smehljaj mu blazi truden obraz: čelo udari ob stopnice pri oltarju...

Jutranji zvon mu je bil mrliški zvon.

Lužnik je utihnil in strmel preko gričev za odhajajočim soncem. Tudi on s široko odprtimi očmi.

Čez kak teden je umrl. Tih smehljaj je blazil obraz trudnega potnika.

Janko

Skrivnosten psiček

Med ljudi, ki so zmeraj doživeli kaj posebnega, smo prištevali tudi Jaka z Očaka. Kamor se je gnil ponoči, povsod je videl prikazen ali slišal spomin, čeprav je vera v vraže takrat že precej opešala. Mož je bil dolgo časa veren pripadnik, naposled pa se je tudi njemu pričelo svitati, da je vse skupaj le naključje ali prevara. K spoznanju ga je privedel tudi tale dogodek.

Jaka je bil nekoč na potovanju. Precej daleč od doma ga je zajela noč, ter je bilo treba misliti na prenočišče. Vsopil je v prijazno kmečko hišo in prosil, ali bi ga hoteli vzeti pod streho. Imel je srečo, ki ga je redkokdaj pustila na cedilu. Gospodinja mu je postregla z večerjo, na kar mu je odkazala podstrešno sobico z željo, naj se mirno odpočije.

Mož je bil utrujen, brž se je slekel in legel v mehko postelj. Samo prekrižal se je in že se je pričel potapljati v prijetno spanje. Tedaj se mu je zadelo, da je nekaj rahlo zaropotalo. Vedno bliže je prihajalo neko caplanje, ki je nenadno utihnilo, ter se zopet ponovilo. Vmes se je razložilo. Ječanje in praskanje, kakor da bi lezlo nekaj k njemu na posteljo.

Jaka, ki se je že odel čez glavo, je pogledal plašno izpod odeje. V svitu polne lune je zagledal na tleh ob postelji psička, ki se mu je dobrikl in postavljaj na zadnji nogi. Kar oddahnil se je ob pogledu na drobno živalco, meneč, da bo videl kako prikazen. »Beži!« je nejevoljno zamažnil z robcem. Pes se je nekoliko umaknil, a se je kmalu zopet priplazil do postelje.

Ali mi res ne greš?, se je ponovno vnejevoljil, toda psiče se ni dalo odgnati. Še bolj je pričelo revskati in sitnariti ob postelji. To ga je še bolj raztogotilo. Pograbil je svoj telovnik ter ga vrgel z vso silo v živalco.

Pes je povohal obleko in privzdignil zadnjo nogo...

»To je pa že od sile!« Jaka je planil s postelje, zgrabil pseta ter ga treščil skozi vrata.

»Zdaj bo vsaj mir«, si je mislil in poskušal zadremati. Toda še preden se mu je to posrečilo, se je ropotanje zopet ponovilo. Vse tako kakor prej — in psiče se je znašlo zraven postelje.

»Čudno, nerazumljivo!« Jaka skoro ni mogel verjeti. Saj sem ga vrgel vendar daleč na stopnice in zaprl vrata. Biti mora neko drugo psiče, ki je prejšnjemu podobno...

Zopet je vstal in porinil psa togotno pred vrata. Toda komaj je legel, že se je na prejšnji način pojavil zraven njega.

»Neverjetno!« Jaka je sedel na postelji in majal z glavo. »V tretje gre rado«, je pravil samemu sebi. »Lepega vraga sem iztaknil!«

»Vidim, da ni drugače, je vzdihnil in pes je bil zopet zunaj sobe. Na srečo je zapazil v vratih ključ, katerega je skrbno zasukal in še poskusil je povrhu, ali je dobro zaprl.

Vesel, da je naposled zaklenil, je legel ter se odel čez glavo. Samo z enim očesom je gledal kakor miška izpod odeje. Zadremati ni mogel, zakaj spet ga je presenetilo tisto rahlo cepetanje in psiček se je vzpel na posteljo.

»Ne, to pa ni kar tako!« se je zgrozil in obrisal ozojeno čelo. samo misel, da vrat le ni dobro zaklenil, ga je nekoliko pomirila. Hotel se je prepričati in spotoma je pograbil pseta, da ga odstrani iz sobe. Toda vrata so bila zaklenjena, kar je Jaka zopet oplašilo. »Da imajo ti ljudje toliko te golazni!« se je pričel jeziti. »In kdo ve, koliko jih je še notri!« ga je skrbelo. Sklonil se je in pogledal pod posteljo, pretil je vse kote in ugotovil, da je soba popolnoma prazna.

Prepričan, da bo zdaj rešen te pasje nadloge, se je zleknil v posteljo. Pogumno je odganjal nemirne misli, ki so ga obletavale kot nadležne muhe. Strah in pogum sta se borila v njegovi domišljiji. Skoro oba sta bila enako močna, zmaga se ni hotela nikamor odločiti.

Mučno premišljevanje ga je naposled utrudilo. Oči so se mu postopno zapirale in misli spreminjale v sanje. Neka čudna senca se mu je bližala z bliskovito brzino. Naravnost proti njemu je hitela in celo vanj bo zadela, ako se mu ne bo izognila. Kakor ob neurju oblak se je širila in doživela vsemogočne oblike. In vmes se je čulo neko šumenje, nekaj vrišč ali nekaj podobnega. Streslo ga je in privzdignilo,

zakaj tista senca se je zaletela vanj s tako silo, da se je vsa razpršila. Tedaj se je prebudil in pogledal okoli sebe. Pa o j groza! Pes je bil spet tukaj, pravkar se je vzpel na zadnji nogi ter se postavil predenj.

»Zdaj gre zares«, si je mislil in bo treba nekaj ukreniti. »Vsak dober duh Boga časti«, se je spomnil besed, s katerimi je bilo treba nagovoriti strahove. Slišal jih je kot otrok od svojega očeta, prišle pa so menda iz nekega samostana ter se širile od rodu do rodu kakor ustno izročilo.

Pes mu je v odgovor prav malo zaječal. Jaka se je prestrašil. »To je kaj drugega — prikazen v živalski podobi...«

Spomnil se je mnogih pripovedk, ki so živele takrat med preprostimi ljudstvom. Njegov stric je nekoč kosil ponoči deteljo, menda je bilo na samo kvaterno sredo! Pa je prišla mlada lisica ter mu silila naravnost pod koso. Odganjal jo je, ker ni hotel, da bi jo ukosil. Zakaj takrat se je smilila človeku celo divja žival katere ni nihče pobijal brez potrebe. Ker se le ni dala odgnati jo je odrinil z grablji. Pa glej, tam, kjer se jo je bil dotaknil se ji je zasvetila dlaka. In v tistem hipu je kar zamrgolelo lisice okrog njega. Strica je obšla groza; odložil je grablje in jo ubral proti domu.

Tudi Jaka se je tako odločil. »Sveti križ božji!« je rekel ter se pričel oblačiti. Potiho se je splazil navzdol po stopnicah in odprl vrata. Prenosišče si je izbral na bližnjem kozolcu, kjer se je zaril v seno. Prebudil se je, ko je stalo sonce že visoko na nebu. Brž se je obul in otrkal obleko, nato pa v hišo, da se zahvali za postrežbo.

Gospodinja ga je začudeno pogledovala. »Ali niste spali v sobi?« ga je vprašala, radovedna zakaj se je odstranil.

»Pri vas se dogajajo čudne stvari, ji je oponesel. »Vrag naj vzdrži v takem pasjem brlogu!«

»Zakaj?« je strmela skoro užaljena. »Misliš, da vam ustrezem, pa če niste bili zadovoljni, ne morem pomagati.«

»Hvala lepa za tako postrežbo. Ali ne veste, da me je strašilo? Zato sem se oblekel in pobegnul.«

»Kaj je neki bilo?« je poizvedovala.

»Toliko psov, da sem jih komaj sproti ven nosil«, je nekoliko pretiraval. »Ali vam je treba toliko te golazni?«

»Pri nas imamo samo enega psa«, je ženica odvrnila. »Ampak nekaj drugega je«, si je hitro domislila in pozvala tujca, naj gre pogledat.

Vrata podstrešne sobice so bila že stara in preperela. Zob časa je izgledal luknjo, katero je Jaka takoj zapazil. Bila je spodaj pri tleh in prav tolika, da je pes lahko zlezal skozi odprtino.

»Zdaj pa že vem, kako je bilo«, je priznal osramočen, še preden ga je gospodinja na to opozorila. »Tedad ni čudno, da je pes takoj nazaj prišel, ko sem ga vrgel skozi vrata.«

Jaka je takrat izgubil precej vere v strahove. Vseh vrah pa se vzlic temu le ni mogel znebiti.

Limbarski

Za dobro voljo

ZARADI DRUGIH

»Tvoj mož ima grdo razvado, da žveči tobak«, je oponesla Trpinka svoji prijateljici. »Jaz bi mu kaj takega odločno prepovedala. Zaradi poljubov, ki smrdijo in pokvarijo ves užitek...«

»Meni ni do tega«, je odgovorila. »Kar žveči naj ga — zato, da ga druge ne bodo poljubovale...«

BREME

Tone je čestital prijatelju, ki se je nedavno poročil in naposled dostavil: »Veš, Tone, čudim se, da si vzel tako majhno žensko. Saj je skoro polovico manjša od tebe.«

»Imel sem posebne nazore«, mu je razlagal.

»Kakšne?« je bil radoveden.

»Pravijo, da je žena možu veliko breme, pa sem si mislil, ako vzamem majhno, bom lažje nosil...«

NE VESTA KOLIKO...

»Če bi ti vedela, kako te ljubim!« je zatrjeval sosedov Ivan na sestanku svoji izvoljenki.

»In če bi ti vedel, kako jaz tebe!« mu je odgovorila.

»Čudno, da ne vesta koliko?« ju je presenetil vaški paglavec, ki je bil skrit za plotom.

S POTOVANJA

Mazelj se je vrnil s potovanja in pravil sosedu svoje doživljaje. »Prišli smo na hrib, ki je videti, kakor da se neba dotika«, je dejal, »pa je bil svet še zmiraj dalje...«

DVE SONCI

Gašper se je prepiral s sosedom, pa ga ni mogel ugnati. Tedaj se je razkoračil, zamahnil z roko in zakričal: »Molči, sicer ti jo primazem, da boš videl dve sonci.«

Sosed se je spretno umaknil in rekel: »Oho, Gašper, eno je že mrknilo...«

Hrepenenje

Že je vrtel veter rumenkasto listje po sadovnjaku, ko so se znašli. Janko, Jozef in Ivan. Tudi od vseh vetrov. V ozki študijski sobi sedijo sedaj pred kupom knjig, ki v rahli električni svetlobi rišejo geometrične podobe po zeleni mizi. Pa se jima ne da študirati.

»Jozef, kaj pa je z materjo? Že kaj veš?« Komaj nekaj tednov so skupaj pa že poznajo drug drugega težave in boli.

»Ne, nič še ne vem. Samo brat mi je danes pisal iz Dunaja.«

»Na Dunaju je? Koliko pa je star?«

»Osem let bo kmalu.«

»In je sam tam?«

»Da! Saj veš, da so sestrji odvedli v severno Nemčijo, očeta ubili, kje so mati, pa ne vem.«

»Hudo je, ko človek nima matere. Jaz svoje še poznal nisem. Komaj nekaj tednov sem bil star, ko so umrli. In še slike nimam nobene.« Rahlo se mu trese glas.

Spet molk. Ivan se sunkoma obrne od knjige. Skozi okno mu sili pogled v jesenski polmrak, v tiho šumenje, tja preko gričev, kamor se je pravkar skrililo sonce, tja proti spodnji strani, proti domu... Brezdomci.

Pa saj niso brezdomci, le ubogi, pregnani. Vojska je spletla trd bič, ki je bridko udaril preko vseh, vrgel jih je iz domov, vzal jim drage in jih s krutim žvižgom pognal v tujino.

Ivan ima še očeta in mater, brata in sestre. Pa ne ve, kako se jim godi. Že dve leti ne. Le to ve, da je vojska tudi skozi domačo vas vihrala. Brat pa je pred meseci zapustil prisilno delo. Domača zemlja kliče tako močno, da človek na vse pozabi. Pred letom je pokopal očeta in sedaj je doma le še mačeha, ki mu ne ve dobre besede, ne da ljubelega pogleda. Zato nima doma.

»Ivan, kaj deš, kako bo?«

»Božič bo kmalu. Drugi bodo šli domov.«

»Res, že v gimnaziji sem bil vedno vesel, ko sem videl, da se prvo listje obleta. Vedel sem, da pride kmalu zima in z njo božič.«

Vsi se ozro skozi okno, kjer veter v zadnjem mraku bogato trosi listje in varno pregrinja zemljo k zimskemu počitku. Le brezdomec ne pozna miru, počitka. Kdaj se bo to nehalo!

Mirno je v sobi. Še muhe so nehale spreletavanjem in se poskrile po toplih razpokah.

Spet uide Ivanu pogled od knjige skozi okno. Danes mu ni do učenja. Saj je vsako jesen tako. Hrepenenje mu hiti preko knjige tja daleč v gore kjer je doma, kjer je sedaj lepo...

Sadje je zrelo, mošt stiskajo. In ta vonj krog hiš, od pečenic, ki se za temenom suše, od sladkega mošta, po pečenem krompirju. In še tisti mehki vonj dozorelih sadežev, ki se meša z rezko slano in toplim vonjem gnijočega listja, kdo bi ga spoznal, kdo opisal, če ga še ni doživel...

Posebno zvečer, ko se sonce poslavlja in piri gore. — Potem pride deževje. Tega Ivan ne mara. Ker je vse blatno, mrzlo in tuje. Doma pa, vodni curki se prelivajo pod okni in bičajo georgine in vrtnice ter pode zadnje listje z dreves. Otroci skačejo bosi zunaj in brodijo po kontah, ki jih je napolnila deževnica... Ooo...

»Kaj pa ti je, Ivan!«

»Ah kaj! Nič!«

Spet se zatopi v knjigo. Hrepenenje. Tudi Ivan ga pozna. Posebno sedaj. Pa li biva v vsakem srcu to hrepenenje po dobroti, po ljubezni?... Jezno stisne obrvi, zakričal bi najraje. Mar ga poznajo oni, ki so njega in očeta z drugimi vred brez vzroka, ko zločnica vrgli v ječo. In Ivan je moral z očetom iti prvi v tej žalostni procesiji. V njem je vse vrelo. Le misel na očeta ga je še zadrževala, da ni misel na očeta ga je policist udaril z naplanil. In še ko ga je policist udaril z napeto brzostrelko po hrbtu, ker se je oziral po rodni hiši, ki so jo kopali prvi sončni

Jesen

V meglo že zopet hriček zaviti je, drevje odlaga svoje nakitje, veter raznaša liste v daljave — zadnje pozdrave...

Ptice selilke se zbirajo v jate, da odhitijo čez polje in trate; mnogim med potjo preti že nezgoda — kruta usoda!

Prazne ostajajo vrtno gredice, v šopke se spletajo zadnje cvetice, da za slovo in spomin bi krasile tihe gomile.

Kar nam je v igred žarkov rodila, vse bo jesenska burja shladila, kamor pogledam, peljejo poti — smrti nasproti...

Limbarski

žarki, se je le stresel, planil pa ni. Umiril pa se je, ko jih je srečalo mlado dekle, — Ivan se je z njo preje rad videl —, zdaj jih pa še pozdravila ni, temveč se je obrnila vstran. Vseeno je Ivan razbral na njenih ustnicah besedo: bandit. Zbolelo ga je, da je zlezal ves vase.

»Tako torej! Zdaj vsaj vem, zdaj je to končano!«

Še danes ga mrzlo spreletava, ko se spominja tega. Pa takrat je minilo in prav je bilo tako.

Potem ujetniško taborišče z zaklepanjem železnih vrat ob vhodu, na stopnišču, hodniku, v sobi. To čudno cvilijo ti zapahi.

»Kdo vam bo verjel, da mirno sedite doma? Tak pokvarjen študent? Vi morate od doma, če ne zlepa pa zgrda!«

Seveda, dokazati mu niso mogli ničesar, a iti je moral. In takoj. Prav ob najhujši košnji. Vragi! In zdaj že tretjo jesen hrepeni po domu.

Moj Bog in zdaj je študij. S silo odtrga pogled od okna in brez misli strmi v knjigo pred sabo. Saj ne vidi nič. Raztreseno jo zapre in si vzame drugo. Tudi nič. Vstane in stopi k oknu. Da tako. Mrzlo steklo de dobro razbeljenemu čelu. Tako še vedno lahko razloči v mraku temne obrise drevs in gora v ozadju. Vzhaja mesec. V svojo svetlobo je zajel hribe in jih pretkal s svileni kopreno. In prav za temi hribi je njegov dom. Morda so samo tri doline vmes, morda tudi več, Bog ve... In tudi domača hiša je vtkana v svileni kopreno, seveda. Zdaj so gotovo že vsi doma. Mati kuha večerjo, sestra molze... O moj Bog!

Sunkoma se obrne od okna, da bi pregnal žalostne misli in si vzame knjigo. Pregelj: »Zgodbe zdravnika Muznika«. In baš poglavje o Pavletu se mu odpre, o Pavletu, ki hoče domov pa mora zato skozi šibe.

»Zdaj te razumem. Tudi jaz bi šel... Pa da moram ravno to knjigo dobiti v roke, da me vznemirja.« Jezno jo vrže na mizo.

»Ivan, kaj pa ti je danes? Saj nisi pri pravi.«

»Kaj češ. S hrepenenjem svatujem«, se krčevito nasmeje. To mu je ostalo, da se lahko smeji, kadar je žalosten. Takrat najbolj. Morda, da ne bi drugim pokazal, kako boli, morda se skriva v tem smeju porog njim, ki so mu dom hoteli odtujiti, morda smeh obsojenca, ki že blazni, kdo ve...?

»Svatuješ? In s hrepenenjem? Saj nisi sam. Mnog ti je svat.«

Trdo se oglasi zvonec in jih kliče...

Janko

Preklic

(Dogodbica iz vaškega življenja)

Trčkova Lenčka je bila prava krasotica svoje okolice. Imela je vsega v izobilju, predvsem pa obleke in pa dragocenega nakitja. Vsako nedeljo je oblekla drugo obleko, razen tega se je še olupšala z raznimi obeski in verižicami, tako da se je ljudje kar niso mogli nagledati. Vse jo je občuvalo in stiskalo glave, kadar se je ob nedeljah pomikala po sredi cerkve proti glavnemu oltarju. Prišla je nalašč bolj pozno, tedaj ko se je opravilo že pričelo. Tako se je pokazala vsem, kar jih je bilo pri maši.

Župniku, ki je bil v tem pogledu precej natančen mož, pa to seveda ni ugajalo. Vselej je bil že na prižnici ter je videl, kako jo spremljajo radovedni pogledi vso pot prav do klopi, ki je bila pred glavnim oltarjem. Takrat ni seveda nihče pogledal na prižnico in poslušal božje besede.

»To je motenje službe božje«, si je mislil in sklenil napraviti konec. Nekoč jo je bil že rahlo opozoril, kar pa seveda ni pomagalo. Zato se je odločil, da bo nastopil ostreje in javno povedal svoje mnenje.

Prilike mu ni bilo treba dolgo iskati. Bilo je na Marijin praznik in cerkev je bila napolnjena do zadnjega kotička. Gospod je bil že na prižnici ter je z izbranimi besedami slavil deviško lepoto mogočne farne zavetnice. Besede so segale v srce, vse je bilo obrnjeno v govornika in napeto poslušalo.

Tedaj so se odprla glavna vrata. Vstopila je Lenčka v novi svileni obleki in ozaljšana z najlepšim nakitjem. Ljudje so se odmikali ter ji delali prostor in župnik je govoril zopet le starčkom in starčkam, pa še ti so se ozirali na Lenčko, ki se je komaj vidno bližala svojemu prostoru.

»Aha, zdaj je prilika«, je užgalo duhovnika, ki je nenadno obrnil svoj govor na Marijino telesno lepoto. »Bila je cvetočega obraza«, je našteval, »lepe postave, pa tudi krasno oblečena in bogato ozaljšana — prav tako, kakor tale Trčkova Lenčka.«

Po cerkvi je kar zabučalo in Lenčka je zardela od sramu po vsem obrazu. Ko je sedla v klop, si je zakrila lice s svilenim robcem in ihtela vse do konca, dokler ni odšla iz cerkve.

Domov je dekle glasno prijkalo. »Za božjo voljo, Lenčka!« se je plašila mati

Lov na polhe

V drugi polovici septembra se začne lov na polhe. Takrat imajo polhi že precej maščobe pod svojim kožužkom. Ob sončnih hruškah, bukovem žiru in lešnikih se hitro rede in debelijo.

Prédno se polhar odpravi na lov, si ogleda v gozdu, kako so bukke, gabri hruške in lesnike obrodile. Kjer so bogate na sadežih, tam bodo polhne gotovo polne. Drevesa, pod katerimi najde polhar skleščene sadove ali prazne lupine, si prav dobro zapomne. Poznati pa mora razliko med sadežem, ka ga je ogledal jež ali miš in polh. To ni lahko, ker je razlika le malenkostna. Tako polhar dobro ve, kje se bodo mudili polhi v mesečnih jesenskih nočeh. Deževne ali oblačne noči niso pripravne za lov, ker še takrat polhi zadržujejo v svojih polnah.

Nekoč sem se tudi sam udeležil tega lova. Trojica fantov se nas je nekega nedeljskega popoldne zbrala pod sosedovim kozolcem. Odpravili smo se v gozd in od drevesa do drevesa iskali poljskih sledov. Kmalu smo prišli do dveh polhen, za katere smo že preje vedeli. Dobro smo ju pregledali in opazili, da sta obe odprtini precej oglašeni. To je bil zanesljiv dokaz, da polhna ni prazna. Naša naloga je bila torej samo še, pogledati, kam se hodijo polhi past. Nedaleč od teh polhen je bilo precej drobnic, gabrov in nekaj starih, razraščanih bukev. Kakor nalašč so tisto leto vsa drevesa dobro obrodila. Našli smo nekaj mest za razpustitev pasti. Z upanjem, da nam bo lovska sreča mila, smo se vrnili domov.

Naslednjega dne sem ves dan porabil za to, da sem zbiral zaprašene pasti, ki so vsled enoletnega ležanja na izbi že vse dišale po dimu in prekajeni slanini. Takih pasti pa bi se polh ogibal in vse polharjevo delo bi bilo zaman. Zato sem pasti obrisal in jih namazal z jabolčnim sokom. Potem sem jih položil na sonce. Nato sem jih namazal še z sokom lesnik, ki še lepše diši. Tako so kmalu vse pasti dišale po sadjevcu. Pri nekaterih je bilo treba popraviti še udarno pero, nadomestiti pokrovec ali izmenjati kakšno dugo malenkost.

Po poldanski malici sem imel že vse pasti pripravljene v košu. Tudi lesniko sem že povsod nataknil na konico v pasti. Sedaj je bilo samo še treba pasti nastaviti. Poklical sem še ostala dva tovariša, ki

in oče je ugibal, kaj naj bi se bilo zgodilo.

Šele čez dalj časa je mogla povedati, kako jo je župnik s prižnice javno osramotil. »To sem že večkrat pričakovala«, je Trčkova nejevoljno omenila. »Nekoč sem ti menda že nekaj rekla, pa ni zaleglo...«

»Vi držite z župnikom...« Lenčka je še glasneje zajokala.

Trček jo je zagovarjal: »Le počakaj, Lenčka, župnik ti bo moral dati zadoščeno. Javno te je razžalil, zato bo tudi javno preklical. Poprej ne bom odnehal — četudi gre vol iz hleva...«

Drugi dan se je peljal v mesto na škofijsko oblastvo in zahteval, da mora župnik javno popraviti sramoto.

Gospod Jakob je bil pozvan na odgovor v škofijsko pisarno, odkoder pa se je vrnil izredno dobre volje — dokaz, da je dobro opravil.

V nedeljo zjutraj pri prvi sveti maši je oznanil, da bo pri dopoldanskem opravilu preklical žalitev in dal Trčkovi Lenčki javno zadoščeno. Povabil je župljane, naj pridejo v obilnem številu.

Prostorna farna cerkev ni mogla sprejeti vase vseh radovednežev, ki so prispeli od blizu in daleč. Zakaj take novice so se naglo širile in Trčkovi so bili poznani daleč na okoli. Zamudil ni nihče, vsak je prišel ob pravem času. Celo Lenčka je že sedela na svojem prostoru v prvi klopi pred glavnim oltarjem. Prišla je po krajši poti skoz stranska vrata, nekoliko manj gizdavo oblečena.

Župnik je stopil na leco z nenavadno resnim obrazom. Govoril je zopet o Marijini lepoti in priznal naposled, da se je zadnje nedeljo očitno pregrešil. Zato ker je primerjal Marijo Trčkovi Lenčki, ki je v primeru z nebeško Kraljico slabša kakor najbolj umazana brisača.

Po cerkvi se je razlila grobna tišina. Besede, izgovorjene s posebnim naglasom, so delovale, kot da je udarila strela. Lenčka je kar privzdignila in že je bila pri vratih, kjer se je obrnila in rekla: »Lenčka gre iz cerkve, gospod pa s fare«, na kar je togotno zaprla vrata.

Gospod Jakob je izvedel, kako se je dekle izrazilo, ko je šlo iz cerkve. Prav nič ni dvomil, da bo imoviti Trček kaj takega tudi dosegel. Zato je še tisti dan napisal prošnjo za premestitev.

sta ravno tako imela vse pripravljeno. Stanko je bil najstarejši, zato sva mu tudi zaupala vodstvo. Navajen je bil že na vse neprilike poljškega lova, pa tudi vsako, še tako skrito stezico je poznal. Seveda nismo pozabili vzeti seboj kruha, soli in krompirja, kajti septemberska noč je že dolga in če človek vso noč prečuje, se tudi želodec oglasi in zahteva svoj del.

Ker do Hrastnice ni bilo daleč, se nam ni prav nič mudilo. Hodili smo počasi in se pogovarjali o raznih dogodkih iz poljškega lova. Obirali smo vse žive in mrtve polharje od blizu in daleč. Prav dobro smo bili razpoloženi, saj smo upali na dober uspeh našega lova. Toda vsak se je pa le nekoliko bal, da ne bi ujel lisastega polha. Ta je namreč vragu najbolj priljubljen.

Polharji pravijo, da ima vrag poleg sivih polhov tudi nekaj lisastih. Vprašal sem Stanka: »Kako pa je s tistimi lisastimi polhi?« Stanku se je dobro zdelo, da bo imel zopet kaj govoriti.

»To je pa tako«, je dejal, »V sosednji vasi, Lopati, je živel starček Gričar. Bil je strasten lovec polhov. Kadar je koračil po gozdu, se je vedno obračal okoli sebe in pogledoval po drevesih za polhi. Ko se je nekoč vračal od semnja skozi gozd, je opazil na nekem hrastu polha, ki se je ujel v past. Starec ni dolgo pomišljal, urno je splezal na drevo, pograbil past s polhom vred ter jo stisnil pod suknjo. Ko se je približal domu, je nenadoma zaslišal za seboj glas: »Gričar, lisastega nazaj!« Toda Gričar se je zasmejal in odvrnil: »Kaj boš, saj ni več živ.« Na ponovne klice: »Gričar, lisastega nazaj!« se starec še zmešnil ni. Ko je bil že na pragu in hotel odpreti vežna vrata, ga je nekdo s tako silo pahnil v hrbet, da se je zvrnil po veži. S težavo se je pobral in videl, da polha ni bilo nikjer več. Tisti, ki ga je pahnil je bil sam vrag, da boš vedel«, je zaključil Stanko.

»Beži, beži! Tega ti pa že ne verjamem«, sem odvrnil. Malo sem se pa le ustrašil.

»Kakor hočeš«, prosil te ne bom«, je ježno odgovoril Stanko. »Samo pazi, da se ti ne zgodi kakor onemu Gričarju.«

Ozrl sem se v Franceta, ki je stopal za nama. Tudi on je bil nekoliko prestrašen. »Nič se ne boj, France, saj smo trije«, sem ga skušal pomiriti.

Kmalu smo prišli do prve polhne. Nastavili smo tivo. Vso odprtino, kolikor je ni zaprl, smo zamašili s kamenjem in listjem. Isto smo napravili tudi pri drugih polnah. Tiho in previdno smo delali, da živali ne bi preplašili. Potem smo malo dalje nastavili pasti še po bukvah, drobnicah in gabrih. Ko smo vse razpostavili, smo se še enkrat ozrli po drevesih in govorili vsak sebi: »Vrag, le dosti nam jih priženi v naše pasti, samo lisastega nikar!«

Vse je bilo pripravljeno za lov. Stanko je moško spregovoril: »Nocoj jih bo gotovo imel vsak deset do petnajst.« Tudi s Francetom o tem nisva dvomila.

Vrnili smo se k prvi polhni. Zmračilo se je in izza gora je že priplul mesec. Dobro smo jo pogodili! Nocoj bodo šli gotovo vsi polhi na pašo. To bodo pasti pokale!

Tiho smo legli na kup suhega listja, nekaj metrov od polhne. Za grmom se je ulomila suha veja, da je odjeknilo po gozdu. Menda ni prišel sam vrag! Stisnil sem se k Stanku. Lisjak je skočil izza grma in smuknil preko majhne jasece med drevje, torej le ni bil hudobec. Na visokem ceru je skovikala sova. V Borštu se je oglašila druga. Kmalu sta othnila obe. Okoli nas je nastala tišina. Le kako bomo mogli vzdržati do jutra, ko se čas tako vleče!

Tif! — Tive se je sprožil. Stanko je prižgal vžgalico in pogledal. Tive sprožen — polha pa nikjer! Na gabru poleg polhne je zacvilil mlad polh. Bil je še tako majhen, da ga tiva ni prijel. Malo zatem smo se razšli pobirati iz pasti. A nikjer ni bilo nobenega polha. Prazni in razočarani smo se šli na prvotnem prostoru.

Vso noč smo hodili pregledovat pasti, a zaman, nikjer nobenega polha.

Ko se je daniilo, smo pričeli pobirati pasti, da se zopet vrnemo domov. Nenadoma zagleda Stanko na debelem hrastu veliko duplo. Z dolgo palico udari po deblu, da daleč odjekne. V duplu so zacvilili polhi. Nanovo smo pričeli upati, da ne bomo šli prazni domov. Tedaj pa se je hotel France pokazati pogumnega. Splezal je na hrast in segel z golo roko v duplo. Koj nato pa je od bolečine zaškripal z zobmi, polh ga je ugriznil v prst. Potegnil je roko iz dupla, a žival je še vedno visela na njej.

»Udari ob deblo!« sem mu velel. Res je tako napravil in polh je padel mrtev na tla. Podobno je France ponovil šestkrat. Tako smo imeli šest polhov, France pa vso krvavo roko. Saj ni malenkost, če te polh ugrizne.

Ch.

Posvetitev cerkve v Globasnici

Pod Peco, kjer po pripovedovanju slovenskih narodnih pripovedk spi kralj Matjaž in s svojo vojsko čaka, da se bo zbudil, leži vas Globasnica, ki je po svojih zgodovinskih spomenikih eden ne redkih slovenskih krajev z bogato zgodovino. Ime Globasnica je pristno slovensko, in pride od besede globača. Proti Peci se vleče namreč dolina, oziroma globel, globača, po kateri je tudi vas dobila svoje ime.

Če te je popotnika preteklo nedeljo zanesla pot tod okoli, te je skozi megleno jutro pozdravilo četvero mlajev, ki so stali pred cerkvijo. Mlaj je pri nas Slovincih vedno znamenje, da nekoga pričakujemo, znamenje, da praznuje vas ali fara pomemben praznik, znamenje, da je življenje v fari ali vasi stopilo čez običajne meje vsakdanjih dogodkov. Globasniška fara, je to nedeljo (20. oktobra) praznovala praznik, ki ga fara le redko doživi. Farani so povečali svojo cerkev, ki je bila premajhna, da bi mogla sprejeti ob nedeljah vse svoje farane, ki so prišli poslušat božjo besedo, in v nedeljo je bila blagoslovitev prenovljene cerkve.

Ze med vojsko je bilo sklenjeno, da se cerkev poveča, toda zaradi vojnih razmer do uresničitve ni prišlo. Cerkev je bila majhna in marsikdo si je potolažil vest čes, saj je v cerkvi itak malo prostora in je ostal doma ali pa počakal konca maše kar na cerkvenem zidu. Letos aprila je prišla komisija in sklenila, da se čimprej začne z delom.

Načrt za povečanje cerkve je izdelal stavberik iz Železne Kaple g. Kavelar. Tudi izdelavo je prevzel in dokončal on. Načrt v notranjosti cerkve je prav dobro rešil, manj posrečena je fasada, ki v stopničasti obliki ne odgovarja slogu starodavne cerkve. Cerkev je podaljšana za 6 m. Kor je sedaj dolg 7 m in je zadosti prostora tudi za večji zbor.

Novo cerkev je prišel blagoslovit knezoškof krške škofije dr. Jožef Köstner. Farani so ga z okoliško duhovščino pričakovali pred cerkvijo, kjer ga je pozdravil v imenu duhovščine in faranov domači župnik g. Sekol. K blagoslovitvi so prišli še sledeči gg. škofov tajnik g. Kirchner, g. Knauf, provizor v Št. Ilju, ki je globasniški domačin, dekan iz Železne Kaple g. Zehner, šmihelski dekan g. Picej, štebenski provizor g. Muha, kazaški g. Oitinger ter šentlipški g. Srijenc.

Po pozdravu domačega župnika je knezoškof odšel v cerkev, kjer je opravil adoracijo, nato pa odšel v župnišče. Potem je sledil slavnostni vohod v cerkev v spremstvu duhovščine skozi špalir faranov. S kora je zadonela pesem. Orglal je domači organist, dirigiral pa je kazaški organist, ki je prišel pomagat za to priliko z nekaj pevci. Zbor je prav dober in ga človek z užitkom posluša. Pred oltarjem sta knezoškofa pozdravili dve deklici in sicer Tere-

zija Kah, po domače Pečnikova v slovenskem jeziku in Terezija Wölbl po domače Fišerjeva v nemškem jeziku, ter mu izročili lep šopek kot pozdravni dar faranov. Mala Rezika Pečnikova je knezoškofa pozdravila s pesmico, nalašč zloženo za to priliko. Takole je korajžno in prisrčno povedala:

»Pozdravljen, nadpastir, ponos in čast škofije.

Ponos in čast in sreča naše si župnije. Pozdrav prisrčen, tiho vdan kipi pred Vas iz src faranov vseh, ki hrepene po blagoslovu Vaših rok. Našo cerkev posvetit ste prišli, da v novi, večji zdaj obliki bila bi Bogu in nam naš dom. Cerkev nova in Vaš blagoslov naj vso župnijo prenovi, da kraljestvo božje pride k nam po Materi Brezmadežni.

Obé Reziki sta dobili drugi dan od domačega župnika v spomin sliko knezoškofa, kot darilo za lepe in prisrčne pozdravne

besede. Ko bosta že veliki, se bosta spominjali tega dne.

Slavnostno pridigo je imel dekan iz Železne Kaple g. Zehner, ki je v pridigi razložil pomen Hiše Božje in se zahvalil faranom za delo in žrtve, ki so jih doprinesli za popravilo cerkve. Po pridigi je bila slovesna služba božja, ki jo je daroval knezoškof, potem pa blagoslovitev.

K stroškom za prenovitev cerkve je prispevala vsa globasniška fara in njeni farani so se izkazali zelo požrtovalne. Vse stroške nosijo sami in tudi z delom so pomagali. Dalje so opravili precejšnje število voženj, da so zvozili skupaj material, zlasti pa so pomagali s tem, da so delavcem dajali hrano in prenočišče, da ne omejamo tistih malih žrtev, ki vedno pridejo pri takem skupnem delu. Farani so na svoje delo in žrtve resnično lahko ponosni in ko bo pozni zgodovinar brskal po zapisnikih staroslavne globasniške cerkve, ki je posvečena Mariji Vnebovzeti ne bo mogel prezreti nedelje 20. oktobra 1946. leta Gospodovega, ko je bila blagoslovljena povečana cerkev z namenom, da bi sedanji in bodoči rodovi poslušali v njej božjo in domačo besedo.

ŠE NEKAJ O NASIH POSOJILNICAH

Prejšnji teden sta msgr. Podgorc in g. Osterman imela razgovor z deželnim računskim uradnikom g. Vašnikom. Gospod Vašnik je dejal, da je pregledal zapisnik bivšega komisarja Geišnerja in da je mnenja, da bo obračunavanje dolgotrajno in kočljivo. Priporočil je, da bi se v izogib nepotrebnih stroškov naprosilo »Splošno zvezo« na Dunaju, da pošlje svojega pooblaščenca, ki bi uredil potrebne korake. Komisarja sta na predlog pristala, vendar sta izrazila mnenje, da ne verjameta, če bo v teh razmerah hotel priti v Celovec kak uradnik, ki bi delal za ureditev slovenskih posojilničnih razmer. Vsekakor bo treba najti drugo pot, ki ne bo toliko zamotana, in ki bo v doglednem času zajamčila ureditev posojilničnih razmer.

Zanimivo bi bilo vedeti, če je tudi »Splošna zveza« na Dunaju mnenja, da so naše posojilnice, ki jih hočemo oživiti nove, in da je zato treba dobiti dovoljenje finančnega ministrstva. Tako mnenje ima namreč »Nemška zveza« v Celovcu, ki ima pa z Dunajem vsekakor boljše zveze, kakor mi.

SKRČEN ŽELEZNIŠKI PROMET

Časopisi so v zadnjih dneh naznanili skrajno skrčenje železniškega prometa. To odredbo utemeljujejo z velikim pomanjkanjem premoga čemur se pač ne da odpmoči. S skrčenim prometom so najbolj prizadeti nameščenci in delavci, ki se vozijo z dežele v mesto da si na ta način zagotovijo vsakdanji kruh. Težko so prizadeti tudi dijaki ki polovico dneva zapravijo s postopanjem po mestu, ker se pred večerom ne morejo vrniti domov. V takih razmerah bi bilo pač dobro, da bi tisti, ki nimajo resnega veselja do učenja ostali za vedno doma in se oprijeli kmečkega dela. Nihče naj ne misli, da imajo tisti ki si s peresom mažejo prste, z rožmami posejano življenje.

JADOVICE

V Jadovnicah pri Grabštajnu je med drugimi tudi Falejeva kmetija. Gospodar, ki je pred letom umrl, je zapustil posestvo ženi ter šestim otrokom. V zadnjih dneh se je gospodinji zelo čudno zdelo, da dajejo krave naenkrat tako malo mleka. Gospodinji se je zdela stvar sumljiva, ter je nekoč skrita za hlevom čakala na tistega, ki molze njeno kravo. Dolgo je čakala, kar je slednjič le zapazila znano žensko ki je nesla iz hleva celo vedro mleka. To pa ni edini primer. Poštenje je danes pač le pojm in daleč od življenske resničnosti.

ŠKOCJAN PRI KLOPINJU

V nedeljo bo pri nas zopet praznik. Čeprav z velikimi žrtvami in težavo, so prišli naši igralci vendar tako daleč, da nam bodo v nedeljo zopet nekaj zaigrali. Vsi se igre že zelo veselimo, posebno še, ker jo je spisal Franc Finžgar, ki kmečko življenje tako lepo in po domače opisuje. Čeprav nam šovinistični nemčurji na vse moguče načine nagaajo in nasprotujejo, vendar v uspeh ne dvomimo. Prejšnji teden so nam, ko smo imeli vajo za igro, poslali več kamenitih pozdravov skozi šipe v župnišču. To je pač »spoštovanje« slovenske kulture na Koroškem, o katerem je ob vsaki priliki toliko govorjenja. Upravičeno se vprašujemo, kdaj bo tudi za Slovence na Koroškem veljal isti zakon kot za Nemce. Seveda ne samo na papirju.

VOGRČE

V celovski bolnišnici je umrla 18. oktobra ga. Žmaherjeva po domače Rožičeva iz Vogrč. Še mlada, 35 let, se je morala posloviti od življenja. Umrla je za hudo boleznijo, rakom in mnogo je morala pretrpeti, preden je zatisnila utrujene oči. Poročena je bila komaj leto dni. Iz celovške bolnišnice so jo pripeljali domov in jo pokopali ob številni udeležbi faranov na domačem pokopališču.

DOBRLA VAS

Poročali smo že, da so sklenili pri nas obnoviti našo zadrugo. Imeli smo že občni zbor ter poslali vlogo trgovskemu sodišču. Trgovsko sodišče pa je to vlogo zavrnilo in jo poslalo v izpopolnitev. Vsi smo bili prepričani, da za obnovo zadruge zadoštuje občni zbor, sedaj pa nam dajejo zopet drugačna navodila. Ako se obnovi stara zadruga kjer sta se spojili nemška in slovenska posojilnica, tam je treba, tako sporoča trgovsko sodišče, med slovensko in nemško posojilnico narediti nekako poravnano pogodbo, ki jo je treba predložiti trgovskemu sodišču. Ob predložitvi te pogodbe je možno poživljeno zadrugo registrirati.

Kjer bi nemški odbor ne hotel skleniti pogodbe, tam je najbolje, da se posojilnica nanovo osnuje. Zastopnik trgovskega sodišča sodi, da bo tudi v tem primeru dobila posojilnica nazaj slovensko premoženje. V vsakem slučaju pa je potreba, da je pri tem delu tudi pravni zastopnik, ki se spozna na zakonske uredbe. Zda, ko je zakon sprejet, ne smemo več čakati z ureditvijo naših lastniških pravic. Skrbeti moramo, da nam bo čimprej vrnjeno, kar je našega.

Preosr ovanje mezdnega davka

Delavstvo se je s pravico upiralo groznim mezdnim davkom in načinu obdavčenja, kakor tudi višini davkov, katere so med vojno dobo še posebno povišali z dodatkom za obnovo za vse dohodke čez 234 šilingov mesečne plače. Socijalistični odpolanci so predložili zato v mesecu maju tega leta predlog, v katerem so zahtevali predvsem:

1. Dosedanjo davčno skupino I. naj popolnoma ukinemo in obdavčijo po teh tabelah dosedaj obdavčene, od sedaj naprej po tabelah skupine II.

2. Popolno ukinitve davčne skupine II. in obdavčevanje vseh zakoncev brez izjeme ali imajo otroke, ali ne, po tabelah davčne skupine III.

3. Naj popolnoma odpade vojna doklada, katero so preimenovali v obnovitveno doklado v vseh skupinah dolžnih davka do dohodka 400 šilingov mesečno in naj se jo zniža pri dohodku 500 šilingov na mesec za polovico.

4. Naj prestavijo samostojne žene, ko so dopolnile štirideseto leto, samostojne moške, ki so dopolnili šestdeseto leto iz skupine I. v skupino III.

5. Zahtevali so uvedbo neobdavčnega eksistenčnega minimuma za letni dohodek do 1400 šilingov.

V zakonu o spremembi davkov, katerega je sklenil 25. julija narodni svet, ki je pa stopil resnično v veljavo šele pozneje, so odobrili finančni minister in obe drugi stranki samo predloge, ki so predvidevali eksistenčni minimum v višini 1400 šilingov, ukinitve davčne skupine II. in ukinitve obnovitvenega davka do 300 šilingov mesečnega dohodka, kakor tudi znižanje doklade na polovico, pri mesečnem dohodku do 500 šilingov.

Delavstvo je spoznalo ta znižanja, ki so stopila v veljavo šele po izvedenih uravnavah mezd za nezadostna.

Poslanci so zahtevali takoj po sestanku narodnega sveta v jeseni, da se povzame pogajanja glede predloga, ki je še vedno ležal v finančnem in proračunskem odboru. Po mnogih brezuspešnih zasedanjih v pododboru je prišlo končno do sporazuma med vsemi tremi strankami, po katerem ostane neobdavčenje draginskih doklad, katere je dovolil finančni minister. Toda odobrili so še socijalistični predlog za raz-

OSKRBOVANJE Z VINOM

Zadnjič smo grajali napake, ki jih delajo pri ljudski prehrani državni funkcionarji. Danes moramo zopet grajati veliko napako, na katero menda nihče ne misli: ali je pravilno, da je prevzela država razpošiljatev in delitev vina? Listi poročajo, da je bila letos vinska letina v Avstriji izredno dobra. Kako država s tem vinom manipulira? In zakaj sploh? Država naj posega v oskrbovanje tam, kjer je potrebno za uravnovešanje življenja in v prid človekovega obstoja. Če delavec potrebuje alkohola, dajte mu žganja, s tem mu bolj ustrežete, kakor z vinom. In če se že lotimo trgovanja z vinom, moramo v prvi vrsti poskrbeti za to, kje ga bomo hranili. Žito ali krompir nasujemo na pod, za vino pa je treba sodov, ki jih država nima. Imajo jih gostilničarji in hotelirji, a ti se ne smejo samostojno baviti z vinom. Druga slaba stran je tudi, da vina ne moremo izbirati. Vzeti ga moramo, pa, če je še takšna kislica. Prve tedne bodo ljudje pač pograbili vse, kar jim bodo dali, potem pa se bodo zopet vrnili k kozarcu vode in vino bo ostalo državi, kakor šiling cigarete! Pa tudi, če bi bilo vino užitno, ga večina ljudstva ne bo z zadovoljstvom prejela. Vprašali se bodo, zakaj država ni rajši razdelila grozdja, ki je tako bogato na

vitaminih in tako potrebno za mladino. Saj vsi poznamo, kakšno moč ima grozdni sladkor za slabohranjenega človeka. S kozarcem kislega vina se gotovo ne bo okrepila kri otroka.

HODISE

»Kronika« je že mnogokrat poročala o številnih tatvinah, ki se dogajajo po mestih, pa tudi deželah. Pri takih tatvinah so velikokrat udeleženi inozemski preseljenci, ne redko pa si tudi domačini na račun begunccev s tatvinami pomagajo doboljšanja gmotnega stanja. Pretekli teden je šel naš gospodar Robas v gozd, da si ogleda, kaj je v njem novega. Ko pride v gozd, najde v njem neznanca, ki seka drva. Na vprašanje, kdo mu je dovolil napravljati drva, odgovori neznanec: »Imam dovoljenje od Robasa.« Gospodar mu pojasni, da je on Robas in lastnik gozda, nakar je neznanec stisnil sekiro in odšel. Toda kam? V sosednji gozd!

ŽELEZNA KAPLA

V veliko veselje nas vseh je zopet oživel tamburaški zbor pri našem Prosvetnem društvu. Požrtvovalni fantje nam obetajo mnogo poštenega razvedrila. Drugače ni pri nas nič posebnega. Počasi se nam bliža zima in dolgi večeri, ki bodo zopet kaj vselega prinesli.

Simon Gregorčič

(Nadaljevanje s 3. strani)

Seveda je danes komaj razumljivo, da so Gregorčiča radi teh pesmi napadali in se nad njim zgražali. Edini odgovor na to leži spet v posebnih značilnostih tiste dobe. Mahnič je zahteval naj bo Gregorčič samo duhovnik, Gregorčič pa je bil najprej pesnik, za kar mu je danes seveda ves slovenski narod hvaležen.

Samotno v kletki bom popeval,
dokler ne poči to srce;
Vam dušo mrzlo bom ogreval,
in sebi bom hladil gorje.

Ves Gregorčičev »greh« v tem oziru je torej bil, da vprašan ljubezni in odnosa moškega do ženske ni obravnaval s stališča svojega poklica, to se pravi učeče in vodeče, temveč je bil kot rojen pesnik preprost in krasen tolače lepote in trpljenja, ki jih v mladih srcih rodi naravna vez ljubezni, za kar pa je skoraj vse življenje nad njim visel oblak, iz katerega je padala zdaj manjša zdaj večja toča graje in očitkov. Bil je vsled tega nesprečen, kar pa njegovega pesniškega talenta ni ubijalo, temveč mu preje dajalo novega zagona. Vplivalo pa je seveda na njega kot človeka. Postal je zagrenjen in potožljiv. V svojih pesmih je tožil in se ni moško branil. V boj, ki je nastal med slovenskimi kulturniki radi njegovih pesmi, sam ni nikjer odločno posegel, čeprav je bil osebnost zelo občutljiv in močno dovzeten za hvalo in grajo. V eni poznejših pesmi sam priznava:

Takrat, kdor me grajal,
mi srce je žalil,
dvigal mi je dušo
On, ki me je hvalil.

Postal je pozneje ravnodušen, vendar je bila ta ravnodušnost bolj slična pobitosti, ne pa kot sam trdi:

Zdaj me nič ne dvigne,
nič me več ne žali,
Rogam zdaj se graji,
rogam zdaj se hvali.
(Konec prihodnjič)

Plevela pa ne, plevela!

Je, ta plevel, ta preklicani nebodigatreba! Koliko dela in preglavice povzroča ta nesnaga nemarna in kako obupno izgleda taka zapleveljena njiva! Pa kaj hočeš zopet s plevelom, bo zagodrnjal kak očalec, odkar orjem in sejem, se otebam te nadloge, pa nič ne pomaga. Od pozne pomladi pa prav tja v poletje se valjajo ženske po njivah in jih trebijo plevela, vendar presneto malo zaleže to. Zopet in zopet se njiva zapleveli, kakor da je to začarano. Je pač Bog pomagaj, plevel je bil in bo, pa se ga otepaj kolikor hočeš. Tu se res ne da nič pomagati. Plevi ga in zopet plevi, to je vse, kar moreš storiti, iztrebil pa ga ne boš nikoli, le verjemi, da ne.

Toda ne bom očka, ne bom verjel tega. Nikoli ne bom verjel, da se plevel ne da iztrebiti, prav rad pa pritrđim, da je velika nesnaga ta šmentani nebodigatreba in da povzroča mnogo nepotrebnega dela. Povdarjam, nepotrebnega dela, kajti plevelje bo postalo res potrebno in tiste ženske, ki se valjajo po njivah in trebijo plevel, bodo lahko počele kaj bolj pametnega, če se midva pošteno zmeniva ter napoveva plevelu vojno po vseh načelih sodobnega vojskovanja. Sicer se dandanes vojne pričenjajo navadno kar brez napovedi, vendar pa tu napravimo raje izjemo ter napovejmo plevelu vojno, vojno na življenje in smrt brez usmiljenja, brezobzirno vojno z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Vojna bo sicer dolga, vendar ne bo to boj brez upa zmage. Zmagali bomo namreč na celi črti, zmagali prav gotovo, samo če bomo napovedani neizprosni boj kletemu sovražniku naših njiv vodili res vztrajno in smoteno na celi črti.

Predvsem moramo ugotoviti, da boj proti plevelu ni tako enostaven. Tisto plevelje je že res kar enostavno, vendar to ni noben boj proti plevelu v pravem pomenu besede. S pleveljem sicer res odstranimo začasno nepotrebno in nezaželeno zel z njive, toda plevela s tem ne iztrebimo. Saj čisto lahko opazimo, da je njiva na enem koncu že zopet zapleveljena, še predno so plevelce na drugem končale s svojim delom. To pa je najboljši dokaz, da s pleveljem ali vsaj samo s pleveljem plevela ne bomo nikoli iztrebili, ampak mu bo že na drug način treba priti do živega. To pa ni tako enostavno, kajti plevel imenujemo vso nepotrebno zel, ki se šopiri po naših njivah, ta zel pa je kaj pisana zmes vseh mogočih rastlinskih vrst. Prav ta okolnost nam boj v znatni meri otežuje. K sreči pa ima ta pisana zmes le tudi še kaj drugega skupnega in ne samo ime plevel.

Vse kulturne rastline, ki jih pridelujemo na naših njivah, imajo rade globoko obdelano, rahlo in prhko zemljo. Plevel pa ne, plevel pa prav narobe! Zato pa so tudi slabo obdelane in zanemarjene njive vedno najbolj plevelne. Ali morda ne? I, seveda in to je prav tisto! Proti plevelu se moramo namreč boriti skozi celo leto in ne samo s tistim zamudnim pleveljem. In prvo, kar je potrebno v boju proti plevelu, je globoko jesensko oranje, o katerem smo se že zadnjič obširneje pomenili. V globoko preorani in s tem zrahljani

ter dobro razmrzli in prhki zemlji se plevel ne bo tako razbohotil kakor pa v plitki ter pusti in jeseni nepreorani zemlji. Ej, prijatelj moj dragi, globoko jesensko preoranje vsch naših nezasejanih njiv je torej naše prvo in to preklicano uspešno orožje v boju proti plevelu.

Potem pa seveda plevela tudi ne smemo sami sejati. Pa kateri norec vendar seje plevel, boš rekel. Toda počasi, le počasi, dragec. Ali si prepričan, res trdno prepričan, da med pšenico, ki si jo posejal ali pa je boš te dni, res ni tudi plevela, prav nobenega semena plevela? Le vzemi perišče tega zlatega božjega zrnja, ki ga misliš posejati, pa ga stresi na belo mizo, na široko razgrni in dobro preberi. In če res ne boš našel tu prav nič razven trebušastih zrn rumene pšenice, ej, potem imaš res čisto seme in ne boš sejal poleg pšenice tudi plevela na svoje njive. Toda bojim se, upravičeno bojim, da ta poskus v največ primerih ne bo dobro izpadel in da boš v svoji semenski pšenici pri takem poskusu našel tudi nekaj drugih zrn in ne samo pšeničnih, seme različnih vrst plevela. Da, da, čisto seme, res docela in popolnoma čisto seme, to je drugo uspešno orožje v boju proti plevelu. Zato pa je treba seme pred setvijo očistiti, temeljito očistiti vsake tuje primesi. Samo z vetrnikom to seveda ne gre. Seme mora že tudi skozi čistilnik ali trijer, po potrebi tudi večkrat, da bo res čisto, popolnoma čisto in da ne bomo po nemarnosti sami sejali plevela na naše njive.

Kako pa z gnojem, prijatelj, kako pa je s tem? Tudi z gnojem neverjetno dosti semena plevela namreč lahko spraviš na svoje njive. Seme mnogih vrst plevela je namreč tako trdoživo, da ti roma skozi ves kravji želodec in tudi potem na gnojišču še dolgo ohrani svojo kaljivost. Zato pa moramo voziti na njive le star in dobro uležan gnoj, v katerem se je tudi najbolj trdoživo seme plevela že razpadlo in izgubilo svojo kaljivost. In to je naše tretje prav tako važno in uspešno orožje v našem boju proti kletemu plevelu. Sicer bo morda zopet kdo zmajal z glavo, češ, vse premalo gnoja imam, da bi mogel gnojiti vedno le s starim in dobro preležanim gnojem. Pa ne drži to, prijatelj, prav gotovo ne! Vedno uporabljaš lahko za gnojenje star in dobro preležen gnoj, čisto vseeno, koliko ga imaš! Dokazali ti bomo to ob prvi priliki, ko se bomo o hlevskem gnoju in gnojenju obširneje pomenili.

In potem kaj še? Ej, rekli smo že, da ima plevel raje bolj trdo, steptano in neprodušno zemljo. Prav gotovo si že opazil na primer na kakem mladem krompirišču takole po hudem naluvi, ki je steptal zemljo in jo je potem sonce zapeklo v trdo skorjo, da plevel z vidnim veseljem kar rije iz zemlje. Še nisi opazil tega? Če nisi, pa se prepričaj o tem prihodnjo spomlad in prav gotovo boš moral pritrđiti, rad ali nerad, da je res tako. Plevelu pa seveda ne smemo pustiti nikoli udobne postelje. Zato pa moramo zrahljati vrhno plast na njivi vedno takoj, če jo zbije dež in zapeče sonce, pa naj bo to potem z okopalni-

kom, ali pa z motiko, kar je čisto vseeno. Glavno je, da je vrhnja plast na zasejanih in zasajenih njivah vedno dobro zrahljana in prhka. Vse naše kulturne rastline, pa naj bo to potem žito, ali krompir, koruza ali pesa, se bodo počutile v taki zemlji kakor brhka Jaknova Marička iz Podsmreke v svoji pernat postelji, ter nam poplačale naš trud z obilnim in prvovrstnim pridelkom. Plevelu pa taka vedno zrahljana zemlja ne bo prav nič ugajala ter bo le redko še sem pa tam kak nepomemben prav žalostno pokukal iz zemlje, pa še ta se ne bo prav razbohotil in že pri naslednjem okopavanju ga bo doletela neizogibno zaslužena smrt. Da, da, vedno dobro zrahljana vrhnja plast na njivi je naše četrto, prav tako nujno potrebno in neverjetno uspešno orožje v našem boju proti tako silno nadležnemu in škodljivemu plevelu.

Tako je torej, prijatelj moj dragi! Plevela pa ne, plevela! Saj vem, da ga sovražiš iz dna duše kakor vsak pameten kmetovalec. Pa kako tudi ne. Nesnaga nemarna ti izpodriva kulturne rastline ter jih slabi odjedajoč jim najboljšo hrano in na ta način prav občutno zmanjšuje in slabi pridelke naših njiv. Zato pa ga iztrebi, iztrebi temeljito in korenito enkrat za vselej! Globoko preorana in prhka ter dobro razmrzla zemlja, res docela in popolnoma čisto seme, samo star in res dobro uležan gnoj ter vedno dobro zrahljana in prhka vrhnja plast zemlje na njivi, ej, to je tisto, kar res popolnoma in temeljito iztrebi ves plevel iz našega polja, to so vrste orožja, ki nam docela zanesljivo zadržijo popolno zmago na celi črti v našem trdem boju s plevelom, tem največjim sovražnikom našega polja!

Kaj pa potem plevelce, boš rekel, res ne bodo več potrebne? Ne, ker pleti ne bodo imele več kaj in jih boš lahko porabil za druga, bolj koristna dela. Seveda pa v enem letu plevela ne boš iztrebil. Potreboval boš že nekaj let in čim prej boš začel, tem prej boš uspel. Uspešen pa bo tvoj boj s tem šmentanim nebodigatreba le tedaj, če boš dosledno uporabljal vsa navedena sredstva in tem hitrejši in popolnejši bo tvoj uspeh, ako bodo napovedali boj plevelu obenem s teboj tudi tvoji sosede. V slogi je moč, pravi star pregovor in težko je docela iztrebiti plevel, če ti ga sosed iz svoje slejkoprej zapleveljene njive vedno zopet in zopet posoja.

No, stric, kaj boš sedaj rekel k temu? Zopet samo modrovanje na papirju? Ne, ne, ne boš Miha kaše pihal! Drži, preklicano drži, kar smo povedali. Tenč je namreč že sam na številnih in res prav temeljito zapleveljenih njivah v treh, štirih letih popolnoma iztrebil ves plevel. Sicer pa še nekaj!

Par let pred vojno je potoval Tenč s svojimi moravskimi prijatelji tudi po slovenski Koroški. Bilo je menda h koncu aprila ali maja meseca in resni moravski kmetje so z zanimanjem ogledovali naša polja. Pa jim nekaj kar ni in ni šlo v račun. Spogledovali so se, majali z glavami, končno pa se je le eden oglasil, češ, čemu je vendar toliko žensk tam po žitu, saj vendar delajo škodo. Pa mu je pojasnil Tenč, da so to plevelce, da pleveljo. Kaj pleveljo? I, plevel seveda! Zakaj pa so ga nasejali, je

začuden vprašal. Vse pojasnjevanje je bilo zastoj, ni in ni mogel razumeti, da bi pleveljen res bilo potrebno. Pri njih doma da bi ljudi drli skupaj in se smejali na vse grlo, če bi videli plevelce na polju. Tam plevel ni, ker nimajo kaj pleti, ker plevela nihče ne seje, niti ga z gnojem ne spravi na njivo in tudi njiva je vse predboro obdelana, da bi se mogel razbohotiti plevel! Končno pa mu je eden njegovih tovarišev, mož jih je imel že okoli sedemdeset na hrbtu, le pojasnil, da se spominja, da so v njegovih mladih letih tudi pri njih doma še poznali plevelce. Slabo obdelana polja so bila tedaj, slabo seme so imeli in na gnoj niso polagali važnosti, je rekel mož, danes pa je to že daleč, daleč za nami in nihče več ne misli na to. Zastoj je bilo vse zatrdjevanje, da pri nas to ne gre, da je zemlja mnogo slabša itd. Mož eden najboljših gospodarjev v svoji vasi, za katerega ječmen so se pivovarne kar trgale, se je le pomilovalno nasmejal, češ, prazni izgovori so to. In pripovedoval je, kako so v tistih starih časih tudi pri njih doma trdili, da ne gre. Pa je pritisnila sila, val napredka je zavaloval po deželi, eden za drugim je pljunil v roke, pa je šlo. Kdor pa si ni dal dopovedati in je še vedno gonil, da ne gre, je pač moral iti sam ter pametnejšemu in sposobnejšemu prepustiti svojo kmetijo.

Da, da, prijatelj, gre, vse gre, samo dobre volje in vztrajnosti je treba. In dandanes, ko je taka sila za ta božji kruhek, je res greh pustiti plevelu, da se še nadalje bohota po naših njivah. Samo nekaj malega več truda in dela je treba, da pridelke svojih njiv skoro podvojiš. In če kedaj, se to prav gotovo izplača danes. Zato pa ven s plevelom, ven, prav nič ga nam ni treba! Iztrebimo ga temeljito enkrat za vselej iz naših njiv! Če je uspelo to drugim, bo uspelo tudi nam in za naše plevelce bomo že našli kaj bolj pametnega dela ali pa jih poslali za peč. Plevela pa ne, plevela na noben način, to naj bo naše geslo v trdem in neizprosnem boju proti najhujšemu sovražniku naših poljan. Tenč.

GOSPODARSTVO

V Bruslju bodo ustanovili zavezniško komisijo, v kateri bodo zastopane Francija, Velika Britanija in Združene države. Naloga komisije bo pravično razdeliti 220 ton zlata, ki so ga našli v Nemčiji, največ na ameriškem zasedbenem področju. Skupne zahteve oropanih držav po zlatu znašajo 700 ton, to pomeni, da bodo te države prejele le 40 odstotkov svojega zlata.

V Veliki Britaniji bodo srebrni denar vzeli iz prometa in ga nadomestili s kovanci, ki bodo vsebovali večji odstotek niklja. Vlada že pripravlja zadevni zakon, ki ga bo predložila parlamentu na prihodnjem zasedanju.

V Zürichu so odobrili ustanovitev »Mednarodne zadrúžne zveze za petroleje«, ki bo imela 15 milijonov dolarjev kapitala. Dva in dvajset organizacij Združenih držav, Švedske, Francije, Belgije, Kitajske, Južne Afrike, Italije in Finske je obljubilo pristop v novo zadrúžno zvezo.

pozimi ti pa še divjad tako redko pride pred oči. Da bi šel na Prtovč k Marjeti je pa predaleč. Se mora sneg še bolj stisniti. Do brade ne moreš nog vzdigovati.

Zadegal je torbo na rame, zapahnil vrata in krenil proti Mošenjski planini. Sneg je za spoznanje že hrustal. Ponóči ga je prišla zmrazal in čeprav ni bilo sren, je bil sneg vendarle suh in sipast. Jernejevi koraki niso bili nič trdni; dobro podkovane škornje so spodletavale in nekajkrat se je moral loviti.

»Beštja ti«, se je bil že od Mošenjske naprej spodtaknil ob odlomljeno vejo, ki je bila skrita v snegu. »Se pobijem naj se. Ta bi bila čedna.«

Otepal je klubok ob stegno, ker mu je padel na tla in ga je s škornjem pohodil.

Ko je stopil iz gmajne odkoder se je videlo naravnost pred bajto, je za čas postal. Rotija in Marička sta nekaj brali. Ni vedel ali iz molitvenikov ali iz kakšne druge knjige.

Če bi ga ne bilo sram, bi zavriskal. To bi planili kvišku. Toda ne spodobí se, da bi star trot delal, kar samo mladim pristojajo. Saj Rotija bi se morda potlej smejala, imela bi ga pa le prav lahko za neumnega.

Raje je kar zakoračil po celcu. Saj sta ga koj slišali. Najprvo je dvignila glavo Rotija. Čakala ga je, prav res da. Kar nekaj ji je pravilo, da bo prišel. Ko bi ji Marjeta videla v dušo, bi ji že očitala, da ne drži besede, toda njej se to ne zdi greh, če Jernej pride v vas. Saj si nista še nič rekla, da bi zares držalo. Silil preveč Jernej tudi ni vanjo. Prav nobenega vzroka nima, da bi mu pokazala vrata. Nedelja v njegovi družini pa tako lepo mine.

12.

Predaleč jo je zaneslo.

Čuvaj je otep z rokami in se smejal.

»Bolje je, da sem te zgrešil«, je vpil.

Rotija je zardela in se umaknila k Marjetki.

»Gozdar mu je povedal.«

Marička se je nasmehnila. »Nemara mu je kaj naročil, da bi poskrbel, če te bo bolj prijel. Jože ni slab. Z ženo je tako dober, da se mu nekateri smejejo.«

Rotija se je zdelo, da znova živi. Zimski dan s svojo belo tišino jo je obpljuskaval, smrekova gmajna z upognjenimi vejami je bila podobna velikanski katedrali, kjer leseni svetniki molčijo in prepajajo molk z neko nadzemsko mirnostjo.

Počasi se je sivina vzdigovala. Sonce je dobivalo moč in kmalu pogledalo skoz prve reže.

Sneg se je zableščal, da je vid jemalo. Marička je stopila po metlo in odpala sneg od vrat. Potlej se je pa zapodila do studenca. Po celem ne bosta hodili po vodo. Korito je bilo pogreznjeno globoko v bel puh in voda je bila modrikasto zelena in čista kakor kristal. Vsak kamenček je bilo videti na dnu. Neslišno je odvišna voda zginevala v snegu, kakor da se boji vznemirjati tišino gozdov in pobeljene jase.

Bajti in kočja so bile pod snegom videti kar manjši. Rjavkaste stene so se temno odražale od beline, ki je bila deviška kakor mirtino cvetje.

»Kar nekam srečna sem«, je bila Rotija dobre volje. Marička je pometla še korito, da je curek ves svetel padal vanj in se razštrkaval na gladini. Kapljice so pršile na vse strani, voda je pljuskala in igrivo plajhala čez rob.

Povest

Spisal Karl Mauser

Rotija se je zdelo, da nima nobene želje več in v tem hipu bi rada postala smreka in rasla vrh Jelovce, da bi mogla dihati z vso spečo rastjo, ko bo na spomlad spet odgnala.

Iz njenih misli je zginilo vse hudo, modro nebo se je naslonilo na njeno dušo in pila je sončno luč kakor človek, ki je pravkar stopil iz globoke, ledeno mrzle jame.

Ko jo je Marička že drugič poklicala, je prestrašeno poskočila in nasmejani prijateljci se je zdelo, da je v široko razprtih Rotijinih očeh ujeta vsa luč, ki jo je modrina bohotno razlivala čez Martinček.

*

Jernej se je sukal po svoji koči in res ni vedel ali bi šel ali bi se usedel nazaj. Sneg se je poležal, nekaj svojih jabolk je še imel, ki bi Rotiji prav prišla, toda, odločiti se ni mogel.

»Saj ni treba, da preveč marnjaš«, je krotil svoj nemir.

»Zmeniti se pa nekoč vendarle morava. Kar tako ne morem laziti tja. Čuvaj že tako nekaj namiguje. Saj lahko. Najraje bi vse nedelje pretičal v bajti. Res, Rotija nič ne reče in Marička ga še vabi, toda kdo ženske ugané. Govori ti tako, misli pa drugače.«

»Nič ne bom šel. Doma ostanem.« Odložil je torbo, kamor je bil del jabolka in se spustil na pograd. Kar mimogrede je

privlekel na dan pipo in jo nabasal.

»Ali naj zdaj celo popoldne kadim in dolčas prodajam? Kaj naj le počnem?«

»Kaj si pa lansko leto, ko Rotije ni bilo na Martinčku?« Vpraševal je samega sebe in bil skoraj jezen, da je ostal v Jelovci. Mar bi rekal Kozarju, da letos ne kani prodajati puščobe po Kališniku.

»Pa bi rekel«, se je okregal in spet vstal. Torba je ležala na surovo zbiti mizi in skoz odprtino se je ponujalo zrelo jabolko.

»Rotiji bi pa vendarle ustregel, ko bi ji jabolka zanesel. Vem, da si jih želi. Hm, zaseke bi pa tudi lahko nekaj vzela. Meni jo preostaja, onidve je pa gotovo nimata čez mero.«

Boril se je v mislih, pa je vendarle odlašal.

Stopil je na vrata in se razgledal po vremenu. V Dražgošah je zvonilo poldne.

»Da je šele toliko ura«, se je začudil.

»Ti hudinam ti. No ja, nekaj dalje kot eno uro imam pa do Martinčka tudi. Posebno po takile poti. Dobro, da imam škornje. Dekliča bosta že po južini in Marička bo že pomila. Kar napravil se bom.«

Saj je že v naprej vedel, da se bo tako odločil. Še vsakokrat se je, kadarkoli se je pripravil k Rotiji, je barantal sam s seboj, nazadnje pa je le šel. Družba je družba. Kje si jo bolj želian kakor v Jelovci, ko vidiš včasih samo srno in zajca? Zdaj

Vladni sistem v Angliji

Gotovo je ni dežele, katere vladni sistem je tako težko orisati z določenimi črtami, kakor sistem vlade v Veliki Britaniji. Dolgo razdobje zgodovinskega razvoja, v katerem so politične ustanove le postopoma rastle, dejstvo, da več kot dvestopetdeset let ni bilo revolucionarnega ustanka, pomanjkanja listine, ki bi združila osnovna načela konstitucije, težnja, da se obrani zunanja oblika, tudi, če so notranje stvarine spremenjene, — vsa ta dejstva povzročajo, da je britanska ustava zamotana in edinstvena.

1. Kralj

Na čelu države stoji kralj, ki zavzema s treh vidikov zelo važno mesto: 1. predstavlja edinstvo naroda in kot tak izvaja široko vrsto socialnih in ceremonijalnih funkcij, 2. igra kralj pomembno vlogo pri praktičnem delovanju ustave in 3. simbolizira pripadnost različnih delov britanskega imperija k imperijski zvezi.

Obliki britanske vlade danes navadno nazivamo ustavno ali omejeno kraljevino.

Glavni namen kraljeve politične funkcije je podpirati ustavo, da pravilno in harmonično deluje ter gledati na to, da se izmenjava vlade gladko izvrši. Pri tem pa ne sme imeti lastnega strankarsko-političnega vidika. Oficijsko se ravna po politiki trenutne vlade, to se pravi, po ministristvu, ki ima večino v parlamentu.

Po ustavi in zakonu je kralj nezmotljiv. To pa je privedlo do mnenja, da njegovo delovanje ni neodvisno. Karkoli stori, se mora vršiti po predlogu ministra in minister je politično odgovoren za kraljevo delovanje. Zato mora biti tudi kraljev odgovoriti govor za parlament pripravljen od vlade in vsebuje smernice za njen zasedbeni program. Imenovanje ali odpustitev kakšnega ministra se vrši na predlog ministrskega predsednika, ravno tako tudi razpustitev parlamenta. Če ministrski predsednik poda ostavko, kralj navadno pokliče vodjo opozicije ali kateregakoli državnika, ki je očitno sposoben za vodstvo režima v Spodnji zbornici ter ga pozove, naj sestavi novo vlado. Vendar pa bodo tudi vprašali bivšega ministrskega predsednika za nasvet glede izbire njegovega naslednika.

Različni odseki vlade izvršujejo dnevno številna upravna dejanja v kraljevem imenu. Deloma se to vrši na podlagi kraljeve predprave, deloma na podlagi zakonodaje. Kraljevska predprava (opolnomočje) je ostanek one neomejene avtoritete, ki jo krona sleherni trenutek legalno poseduje. Ne smemo pa misliti, da ni razlike med smislom besede kralj in krona. V splošnem predstavlja krona pravico in polnomočje, ki jih izvajajo ministri v imenu vladarja. Na ta način določi krona na predlog ministra večino višjih upravnih in pravnih uradnikov. Kraljevska predprava podeli kralju izključno pravico, da vodi mednarodne zadeve s tujimi deželami, da sklene mir in napove vojno, da določuje in sprejema poslanike in druge diplomatske zastopnike, da sklepa pogodbe, — z eno besedo,

da praktično prevzame vse najvažnejše delo zunanjega ministrstva.

Kralj je glavni poveljnik mornarice, kopne vojske in letalske sile. Obenem pa je tudi guverner državne Cerkve. Kralj podeljuje naslove in odlikovanja, on tudi podeljuje jetnikom svobodo ali jih pomilosti od smrtne kazni. Vse te zadeve in še mnogo drugih izvršujejo v njegovem imenu ministri in njihovi uradi. Vsa dejanja parlamenta zahtevajo kraljevo odobritev.

Bilo bi popolnoma napačno misliti, da je kralj, ker zavzema strogo konstitucionalno vlogo, samo kaka lutka, ki dela, kakor predlagajo ministri. Kralj je lahko zelo vpliven činitelj v oblikovanju politike. Kritiko ali predloge, ki jih on podaja, se vedno upošteva. O vladnih aktih, spomenicah, važnih govorih itd. je stalno na tekočem. Kralj sprejema ministrskega predsednika in druge člane vlade v pogostih avdijencah, tako je vedno poučen o vseh vladnih odločitvah. Poleg tega sprejema tudi poverljive listine tujih diplomatov, ki so akreditirani na dvoru St. James. Razgovarja se z državniki ali važnimi možmi političnega življenja iz drugih delov imperija in tujih dežel, kadar pridejo v Anglijo in na ta način se seznani z javnimi zadevami doma in drugod ter lahko izvaja vpliv, ki odvarja njegovemu poznanju stvari in njegovim možnostim. Toda kralj ima le pravico do vplivanja. Do neodvisnih dejanj, nasprotnih željam vlade ali brez njene odobritve, kralj nima pravice.

(Dalje prihodnjič.)

Novice v enem stavku

Moskovski radio javlja, da so razširili sovjetsko vlado in imenovali 15 novih ministrov.

Beograd je v nedeljo 20. tm. slavil drugo obletnico svoje osvoboditve ob navzočnosti odličnih poljskih gostov in zastopnikov drugih držav.

Maršal Tito je poslal predsedniku češko-slovaške republike pismo, v katerem se mu zahvaljuje za dar, ki obsega 500 vagonov krompirja in 100 vagonov sladkorja.

Delegat Združenih držav v komisiji Združenih narodov za atomsko silo je v nekem govoru izjavil: „Svoboda je nedeljiva, kot sta nedeljiva mir in napredek.“

Po dosedanjih vesteh agencije „Tanjug“, je v Bosni in Hercegovini pri volitvah za ustavodajno skupščino volilo nad 92 odstot. volilcev.

V čast predsedniku poljske republike Bierutu je bila v Beogradu velika vojaška parada.

Pietro Nenni je prevzel posle italijanskega zunanjega ministrstva in prisegel pred predsednikom republike.

V septembru so v britanskem zasedbenem pasu Nemčije odpustili iz služb 10065 nacistov; doslej so jih odstranili že 163621.

Siamska vlada je sklenila vrniti Indokini obmejne pokrajine, ki jih je Siam leta 1941 pridobil s pomočjo Japoncev.

Danska vlada zahteva za dansko manjšino v južnem Schleswigu kulturno in politično samoupravo.

Libanonska vlada je protestirala proti nedavni izjavi predsednika Trumana o Palestini in izrazila vzajemnost z arabskimi državami proti priseljevanju Židov.

Indonezijski voditelj dr. Sjahrir je izjavil, da zahtevajo Indonezijski priznanje republike ter določitev razmeja z nizozemsko krono.

Francoška policija je prišla nekatere člane tajne organizacije, o kateri menijo, da predstavlja jedro novega filonacističnega gibanja.

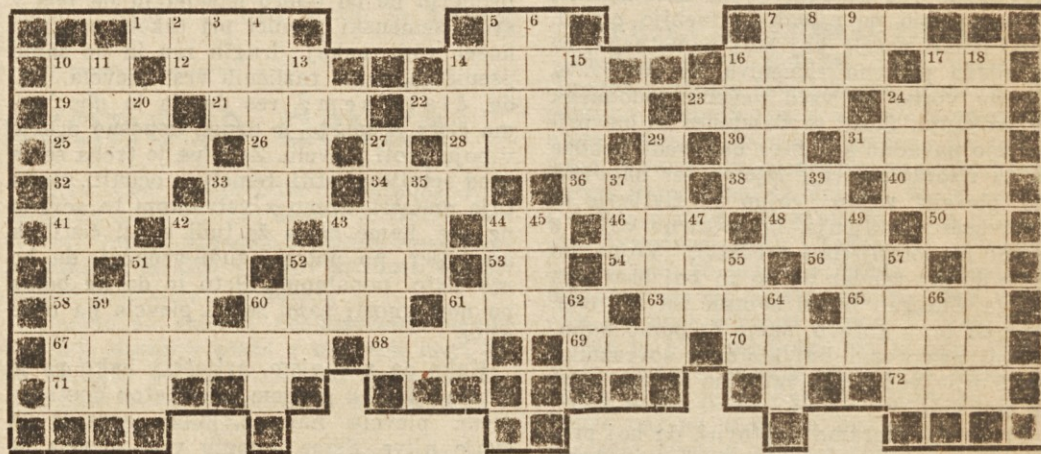
Posebni britanski voj. predstavnik pri generalisimu Cangkajšku general Wytt bo koncem meseca zapustil svoje mesto.

Desetega novembra bodo v Franciji splošne volitve.

V Bolgariji bodo volitve v ustavodajno skupščino 27. oktobra.

V Jugoslaviji je gostoval pevski zbor Moravskih učiteljev, ki šteje 64 članov in je imel samo v Sloveniji šest javnih nastopov.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 Avstrijska denarna enota, 5 Dva enaka soglasnika, 7 Nevestina oprema, 10 Majhna utežna enota, 12 Vrtilni števec, 14 Gorenjska reka, 16 Zdravilna rastlina, tudi žensko krstno ime, 17 Član, del telesa, 19 Skupina žuželk, 21 Žene, goni, 22 Kraj v bližini Borovlj, 23 Norčevanje, dovtip, 24 oziralni zaimek, 26 Vzklík pri smehu, 28 Krava črne barve, 30 Začetnici imena in priimka slovenskega pesnika (»pesnik sorškega polja«), 31 Krajša beseda za zaskrbljenost, 32 Vrsta kače, 33 Evropska reka, 34 Prva ženska, 36 Odgovor na vprašanje »kje?«, 38 Prijatelj tuje lastnine, 40 Veznik, 41 Družinski poglavar (brez zadnje črke), 42 Krajna točka zemeljske osi, 43 Del posode, struge, 44 Obstojačo, 46 Kraj v cerkvi, 48 Dragocena tekočina, 50 Okrajšava za pripadnika nekdanjega višjega stanu, 51 Član slovanskega naroda na Balkanu, 52 Trgovinski pojem, 53 Del kolesa, 54 Ošaben, 56 Del naslova, 58 Oddelek vojakov, 60 Lahko hlapljiva tekočina, 61 Prostor za gledališke nastope, 63 Cerkveni dostojanstvenik, 65 Velika tropska kača, 67 Lastnina, posest, 68 žensko krstno ime, 69 Vrsta divjega goveda, 70

Kraj v Kanalski dolini, 71 Pijača, 72 Oblika osebnega zaimka.

Navpično: 2 Polmer trikotniku vrtnega kroga, 3 Konica, 4 Kraj pri Pliberku, 5 Vrsta padavine, 6 Marljivost, napor, 7 Koroško mesto ob Dravi, 8 Drugo ime za očeta, 9 Pevska nota, 10 Slovenski pesnik, »goriški slavček«, 11 Žuželka, 13 Država v prednji Aziji, 14 Slovenska reka, »bistra hči planin«, 15 Poldrag kamen, 16 Hranivo, ki ima mnogo kalorij, 17 Ukaz, odreditev, 18 Kraj v Podjuni, 20 Razkuževalna tekočina, 24 Dejanje, uradna listina, 27 Prešernova balada, 29 Kraj v Zilski dolini, 33 Okrajek, 35 Preprosto prevozno sredstvo, 37 Veznik, 39 Številka, 42 Zares, pravilno, 43 Druga številka, 44 Velika posoda, 45 Strupene žuželke, 47 Zločinsko dejanje, 49 Nedostopen za bolezen, 51 Poziv, 52 Lesena stavba, 55 Namerno izrečena neresnica, 57 Samo eden, 59 žensko krstno ime, 60 Prva številka, 61 Predlog, 62 Skrajni del kopnine, 64 Zlikovec kot pri 38 vodoravno, 66 Hrvaško skrajšano moško ime.

Opomba! Poženel Vinko in Nemec Alojz naj pošljeta svoj naslov, da jima pošljemo nagrado.

Prisedel je in najprvo stresel jabolka v Rotijino naročje. Boglonaj je rekla, toda za Jerneja je bilo plačilo že to, da je bila Rotija jabolko vesela. Kar koj je ugriznila v enega. Tudi Marički je ponudila in Jerneju. Jernej se je nekaj branil, potlej pa je le vzel. Saj žejen je bil, pot ga je kar malo ugrela.

Brž so bili v pogovoru.

»V torek bom peljal nekaj hlodov iz državnega v Radovljico. Malo me skrbi, kako bo šlo, toda začeti je treba. Saninec bo dober, toda prva vožnja me je vsako leto skrbela. Pot je od zlomka.«

»V Radovljico da greš?« Rotija je koj spoznala, da se je prenačilila in da je preveč pokazala svoje veselje. Toliko časa je že sanjala da bi kupila nekaj volne in nekaj blaga. Ko bo otrok prišel bo prekasno za kakšno delo. Zdaj ima pa čas in še Marička bi ji lahko pomagala. Nekaj šivilje je in to in ono bi ji lahko napravila.

»Kaj bi šla rada z mano?« je Jernej koj poprijel. Uganil je, da Rotija ni brez pomena tako vzklíknila.

»Šla bi, če bi me hotel vzeti s seboj«, je sramežljivo rekla in mencala z rokami. »Nekaj stvari bi rada kupila.«

»Lahko se boš peljala. Malo mraz ti bo, sicer pa ni daleč. V Radovljico se bova pa podprla. Avguštin ima dobro jedačo in pijačo.«

Jernej je že kar računal. Bal se je le, kako bo Rotija vzdržala. Po takem snegu ni kar tako. Vdira se, da komaj noge vlečeš iz njega. In zdaj se še melje. Sicer se bo peljala, vendarle bo morala včasih s sani.

»Kdaj pa kaniš iti?« je hotela zvedeti Rotija.

»Okrog desete mislim odpeljati z Martinčka.«

»Kaj boš z Martinčka vozil?« se je začudila Rotija. »Saj te je vendar Kožar najel.«

»Me je, toda zmenjen sem tako, da bom prevzel nekaj voženj tudi iz državnega gozda. Zaslužka se človek ne sme braniti. Kožar ima posekano, kar je mislil posekati. Zdaj bodo samo še vožnje. Vozil bom s Kožarjevimi konji. Znajo voziti in močni so kot voli.«

»Kaj v Škofjo Loko ne boš nič vozil s Kališnika?«, je bila radovedna Rotija.

»Nič; Kožar je ves posekan les na Kališniku prodal. Meni je še bolj prav tako. Do Škofje Loke se pot vleče kot kurja čreva. Konji trpijo, da se človeku smilijo. V mrazu ni prijetno. Do Radovljice pa nimaš kaj voziti dve uri. In čez Dražgoše ni treba«, je Jernej z očmi ošinil Rotijo.

»Jaz bi koj šla, če ti ne bo nerodno«, se mu je še enkrat ponudila. »Tako rada bi si kupila nekaj blaga. Peš res ne morem tako daleč. Za delo imam pa tak čas kakor ga potlej ne bom več imela.«

»Meni je prav. V torek jutraj bodi pripravljena in kakšen koc si pripravi. Na vozu posebno v noge rado zebe.«

V Rotiji je kar drhtelo. Saj ji ni bilo dolgčas v Jelovci. Bog ve, da ne. Toda v tem trenutku je zahrepenela med ljudi, ki jo ne poznajo, ki ji ne bodo nič očitali in jo postregli z vsem, kar bo želela.

Začelo se je mračiti in sonce je zgubljalo moč. Pa še ni bilo pozno.

Večerjaš lahko pri nama«, ga je povabila Rotija. Z nečim se je morala oddolžiti za srečo, ki ji je polnila dušo.

»Kuhar gotovo nisi tak kakor midve«,

ga je podražila Marička. »Vprašanje je, če posodo sploh kaj pomivaš.«

Jernej se je samo smejal.

»Če bo dobro zabeljeno?«

»Bo, saj si zaseko nalašč s seboj prinesel«, ga je zavrnila Rotija in vstala.

Vsi trije so stopili v bajto. Jernej je sedel k mizi, Marička je pripravila suhljad, Rotija pa je stekla po vodo. Jernej je nekaj vpil za njo, da bo šel on po vodo, toda Rotija se je bila že zagnala z vedrom navzgor.

»Nekaj bolj prijazna je danes kakor po navadi«, je izkolcal, ko sta bila z Maričko sama. Ogenj je že gorel.

»Vsaka stvar se unese. Vanjo preveč ne sili, pa te bo rada imela.« Marički se je Jernej smilil.

»Saj ne bom«, jo je Jernej razumel. »Menda misli, da so na svetu sami Tineti.«

Rotija se je vrnila z vodo. Rjave močne roke so se ji pri ognju zlato svetile. »Takšnih žgancev še nisi jedel, da več. Sama jih bom naredila.«

Voda se je grela ob ognju. Jernej se je bil razklepetal, da sta ženski na vse pozabili. Krop, ki je udaril čez rob, ju je šele opozoril, da bo treba usuti moko.

Ko je bila že zaseka scvrta in žganci polita sta tudi Rotija in Marička sedli k mizi. Mleka ni bilo, nekaj prave kave jima je ostalo opoldne in to je Marička primaknila k ognju, da je bila zdaj pošteno topla.

Jernej se je odkril, Rotija je pričela moliti očenaš.

Nato so jedli.

Koj po večerji se je Jernej začel odpravljati. Obiral se je, kakor da se še ni do kraja pogovoril.

MALI OGLASI

Hribovsko posestvo severno od Beljaka išče za takoj zdravega močnega gozdnega delavca. Oskrba dobra. Naslov v upravi „Koroške kronike“.

195

Katera vas ali posestvo rabi tesarja in zidarja, ki je večš tudi navadnih mizarskih del? Sem neoženjen; nastop službe po dogovoru. Naslov v upravi „Koroške kronike“ pod geslom „Priden in pošten“.

201

Boizvedbe:

Naj se oglasi **Stancar Karel**, doma iz St. Rupertu na Dolenjskem (Jugoslavija), pri Francetu Kastigar, Velikovec (Völkermarkt), Klagensfurtvorstadt No. 5.

202